

(Foto: Vox-museum/Laspeck)

Sander: "Vis mig 'lig på bordet' ..."

'Giv mig konkrete eksempler på, at forskningsfriheden og ytringsfriheden knægtes

"Forskningsfrihed og ytringsfrihed er indiskutabelt indskrevet højt og tydeligt. Og den er ikke indskrænket med universitetsloven, tværtimod er den udvidet, fordi den nu også omfatter sektorforskningen via fusionerne mellem universiteter og sektorforskning. Derfor mener jeg, at disse elementer slet ikke skal til diskussion. Men hvis der er konkrete eksempler på, at forskningsfriheden undertrykkes, så lad os høre dem".

Videnskabsminister **Helge Sander** vil ikke høre mere *hypotetisk brok* om forskningsfrihed og ytringsfrihed, for de er jo garanteret af lovens bogstav.

"Af loven fremgår, at forskere kan pålægges konkrete opgaver af deres institutleder. Men en Vilstrup-undersøgelse viste, at ni af ti aldrig har fået pålagt opgaver, så mange gange føler jeg, at det mere er frygt end realiteter. Så igen: Giv mig eksempler. Hvis de er der, så bør vi tage spørgsmålet alvorligt".

Sagde Sander. Uden at nævne, at den omtalte Vilstrup-rapports data er fra 2003-05, altså fra den gang den strategiske styring var i startfasen.

Lig på bordet

Helge Sander skal presses meget hårdt for at indgå på revision af universitetsloven. Det fremgik af hans indlæg og den korte debat med ham ved Videnskabernes Selskabs Årsmøde.

Debatten handlede især om det Store Universitets-tjek-2009, dvs. om den netop igangsatte evaluering af universitetsloven. I forlængelse af Videnskabernes Selskabs årsrapport, som er en kritisk analyse af lovens konsekvenser for forskningsfriheden, handlede debatten om, *hvad* der skal revideres.

Sander nævnte ikke med et ord de 6488 protestunderskrifter, som blandt andet udtrykker bekymring for den individuelle forskningsfrihed. Han henholder sig til, at ifølge lovens bogstav så hersker forsknings-

friheden. Han mener derfor ikke, at der er grund til at lovens paragraf om 'pålagte opgaver' afskaffes, når den ikke volder problemer i praksis.

"Jeg har i syv år hørt fra mørkemænd om problemer i loven. Nogle gange er man altså mere bange for skyggen end for virkeligheden ...", svarede han.

Men hvis han mener, at forskningsfriheden eksisterer formelt og reelt, hvorfor så ikke imødekomme forskersamfundet med en formel lovændring?

"Jeg ser ingen grund til at ændre loven. Jeg overlader tryk til universiteternes ledelser – inden for lovens rammer – at administrere. Jeg ser ingen grund til at ændre på noget, når der ikke er konkrete beviser på, at lovens intentioner ikke fungerer efter hensigten. Kritikerne må altså være konkrete og fortælle og vise, hvor der så at sige er 'lig på bordet'..."

Anerkendelse af universitetsloven

Som grundlag for årsmødet havde Forskningspolitisk Udvalg i selskabet udgivet en kritisk gennemgang af universitetslovens problemer for den klassiske akademiske frihed. Man foreslår konkret en lovrevision, som skal genindføre den individuelle forskningsfrihed. Det skal først og fremmest ske gennem afskaffelse af instruktionsbeføjelsen: At institutlederen kan pålægge forskere konkrete opgaver, og at forskerens forskning skal ske inden for "universitetets strategiske rammer".

Men Sander er slet ikke indstillet på lovrevisioner – fx af instruktionsbeføjelsen, hvilket indirekte fremgik af hans afsluttende bemærkning:

"Jeg hører Jer sige, at I anerkender Folketingets ret til at prioritere samfundets ressourcer og at I anerkender universitetsloven ..."

Se TEMA side 12-20: Lovrevision???

TEMA: Fyringer på KU-nat 3-7

Karriere i en nedskæringstid 3

På ph.d.-stipendiat Morten Mondrups institut røg der pludselig 24 forskerstillinger. Hvad er hans fremtidsudsigter?

Bureaukraterne erobrer uni 4

Administrationsomkostningerne eksploderede med 25 pct. på KUs fællesadministration og på det naturvidenskabelige fakultet 2005-07. Helt efter planen, forklarer KUs direktør

Mistillid og konspirationsteorier 6

REPORTAGE fra personalemøde på Biologisk Institut dagen før store prikkerunde

Ny løn virker ikke 8

- på universitetsområdet, fortæller enquete blandt forskere. Absurd lønssystem, når det ikke har opbakning blandt medarbejderne, mener lønforsker

Hvem ejer din e-mail box 10

- dig eller din arbejdsgiver? Svaret er uklart, men rådet lyder, at du skal passe på

TEMA: Lovrevision ??? 12-20

Kritik af evalueringsdesign 12

En evalueringskomite skal evaluere universitetsloven. Men kommissorium og design lægger op til at undersøge de formelle rammer – og ikke bi-effekter og omkostninger

Inhabile panelmedlemmer? 13

- kan de være uafhængige, når de roste universitetsreformen i 2004, da de evaluerede for den liberale tænketank OECD

Positioneringen i fuld gang 14-16

Spillet om universitetsloven er i fuld gang viste årsmøde i Videnskabernes Selskab

Valgte institutledere? 20

Hvorfor stiller ingen krav om valgte institutledere

'Politisk krig 22

Sektorforskningens står igen for skud

Kritik af DIIS' politisering 24

Evaluering kritiserer, at DIIS' politisk sammensatte bestyrelse kan rette i forskernes udredning

De kritikere af universitetsloven, som sætter dagsordenen, er jo et antal forskere. Men der er mange andre, som er jublende lykkelige – især de forskere, som bliver prioriteret i disse år, hvor forskningen tilføres masser af millioner og milliarder. Så er der selvfølgelig nogle, som ikke bliver prioriteret. Og de finder på en masse bortforklaringer, og det er kritikken et bevis på ...
Helge Sander – se side 17

Medlemsblad for DM's universitets-ansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
(ansvarshav. for dette nummer)
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen,
DM1-sektorforskning
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Pharma Danmark
Seniorrådgiver Kirsten Pilegaard,
Dyrlægeforeningen
xxx, JA

Journalist Thomas K. With (tkw@dm.dk)
Red. leder Jørgen Øllgaard (Joe@dm.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 9 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. februar 2009

Se de seneste nyheder på
www.forskerforum.dk

Øvrige adresser:

DM
Nimbusparken 16
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

PharmaDanmark
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

JA – Jordbrugsakademikerne
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Dyrlægeforeningen
Emdrupvej 28A
2100 København Ø
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 7.500

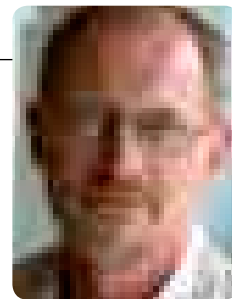
Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
Tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

Af lektor **LEIF SØNDERGAARD**,
fmd. for DMs universitetslærere

Den mekaniske papegøje – Sanders bevillingssystem

Under en rejse i det sydlige Europa fik jeg øje på et glasbur med en papegøje. Ved nærmere eftersyn viste det sig at være en meget livagtig kunstig papegøje, og glasburet var en automat. Når man puttede penge i, kunne man trykke på forskellige knapper og få papegøjen til at sige det, man ønskede. Jeg ved ikke hvorfor, men det fik mig til at tænke på det danske universitetssystem.

Sander udtalte ved indførelsen af den nye universitetslov i 2003, at det var den største ændring for universiteternes siden oprettelsen af Københavns Universitet i 1479. Det er dog kun delvist korrekt,

for i ly af loven er der indført økonomiske styringsinstrumenter, som har ført til endnu voldsommere ændringer i det danske universitetssystem end selve loven. Ved hjælp af økonomistyring og politiserede udviklingskontrakter er det lykkedes at underminere ikke alene det tidligere frie, akademiske universitet, men også lovens små intentioner om selvstyre og fri forskning.

Styringen er lykkedes, ikke ved at revolutionere systemet, men ved at justere eksisterende instrumenter, og så få dem til at spille sammen på en ny måde, som mange udenforstående vel næppe kunne forudse virkningen af. Set ud fra en politisk synsvinkel er det jo genialt. Man har fået indført den mekaniske papegøje, uden nogen undervejs har kunnet gennemskue det, før det var for sent. Den mekaniske papegøje består i:

1. at man har forfinet opsplitningen af universiteternes basisbevillinger (e.g. opsplitning af undervisningstaxameter i studenterbygningstaxameter, færdiggørelsestaxameter etc.),
2. man har indført incitamentsstrukturer i basisbevillingerne samtidig med besparelser,
3. man har forøget andelen af programmidler, og
4. man har omdøbt mange strategiske midler til "frie" programmidler.

Ved at minimere de bevillinger, som universiteterne selv frit kan disponere over, har ministeren tvunget universiteterne til selv at fungere som den mekaniske papegøje, der siger ja tak til de bevillinger, der puttes i mekanikken, hvorefter forskning og undervisning helt indrettes efter, hvilke knapper ministeren trykker på. og derefter forsker og underviser helt afhængig af hvilke knapper ministeren trykker på. Ministeren bestemmer hvilke uddannelser, der kan udløse taxameterbevillinger. Og politikere bestemmer - legitimeret af specialister han selv har udpeget - temaerne for de strategiske programmer, som vi kan løbe efter.

Ud fra ministerens styringsvinkel må mekanismerne se perfekte ud. Først og fremmest kan han jo fralægge sig ansvaret, for han har jo overladt ansvar og prioriteringer til universitetet selv. Men set indefra er mekanismerne ikke særligt geniale, tværtimod lægger de op til kortsigtede hovsa-løsninger, med nogle særdeles uheldige sammenfald. sammenfald, som man må håbe ministeren ikke bevidst har bygget ind i systemet.

Dette ses tydeligt ved den krise de naturvidenskabelige fakulteter landet over er udsat for. De incitamentsstrukturer, ministeren har bygget ind i de overordnede økonomiske for-

delingsnøgler, har de lokale ledelser i høj grad videreført lokalt helt ned til institutniveau, således at de fag der rammes af studenternedgang, også er de, der direkte rammes af den efterfølgende nedgang i økonomien. Og man rammes ikke alene ved en direkte taxameternedgang, men også af en nedgang i bygningstilskuddet, fordi en del af bygningstilskuddet er direkte afhængig af studentertallet, til trods for at det tager tid at tilpasse bygningsmassen til et lavere studentertal. Der er endvidere en tidsforskydning i fordeling af de forskellige tilskud, der gør det vanskeligt for universiteterne at tage højde for den økonomiske omfordeling, der finder sted i disse år. Der er ingen tvivl om, at mange puljemidler er tiltænkt naturvidenskab, men da de skal gennem en ansøgningsrunde, vil de først komme på et tidspunkt, hvor man på grund af taxameternedgangen har afskediget undervisere. Men da underviserne også er forskere, vil der være færre forskere til at udfylde projekterne, der finansieres af projektmidlerne, hvilket vil få kvantiteten af forskningen til at falde.

De færre undervisere vil formentlig opleves af studenterne som et fald i undervisningskvalitet og dermed gøre de naturvidenskabelige studier mindre tiltrækkende, hvilket formentlig igen betyder et yderligere fald i optaget af studenter; med et fald i taxameterbevillinger til følge. Den resulterende reducerede stab betyder færre til at skrive ansøgninger og dermed færre programmidler. Og så er den onde cirkel i gang.

Man må håbe, at konsekvenserne af uheldige sammenfald af de forskellige bevillingssystemer ikke er planlagt, men er et udslag af at kompleksiteten af systemet simpelthen er blevet så stor, at det er uoverskueligt.

Der er derfor grund til et nøje eftersyn af det samlede bevillingssystem med henblik på at få et simpelt og overskueligt system, der giver universiteterne mulighed for langsigtet planlægning og dermed at opbygge og afvikle forskningsområder på en ansvarlig måde.

Ministeren har tvunget universiteterne til selv at fungere som den mekaniske papegøje

Karriere i nedskæringstid

Morten Moldrup er ph.d.-stipendiat på det Biologisk Institut, hvor der skæres ned

”Karrierespæktiv? Jeg vil blive meget overrasket, hvis jeg arbejder her om ti år. Jeg har en helt fatalistisk tilgang til min karriere, for med den nedsmeltning af det biologiske miljø er det svært at se en fremtid her lige nu, så jeg må ligesom vælge at se, hvad der sker.”

Morten Moldrup er ph.d.-stipendiat på det Biologisk Institut, som pludselig skulle spare 30 mio. kr., og i januar ufrivilligt blev reduceret med 24 forskere og 10 tap'ere. Det er svært at forestille sig en fremtid her:

Nu skal han først være færdig med ph.d.-afhandlingen. Så må han søge en post.doc'er og sandsynligheden er, at han derefter må søge en til. Og hvis han så er heldig, kommer der måske noget, der ligner en fast stilling om seks år.

”Hvis man tænker i sikre karriereveje, så er universitetet altså ikke en attraktiv karrierevej. Karrierevejen er lang og usikker, og når du endelig er så langt, at du står til en fast stilling, så er der måske slet ikke noget lektorat til dig”, fortæller han og tilføjer: ”Sådan er de normale betingelser, og det bliver forværret i nedskæringstider.”

Han overvejer sin personlige karrierestrategi: ”Tanken om at emigrere med hele familien er slet ikke fremmed. Min karrieremuligheder ligger nok i udlandet. Danmark er et lille miljø. Man skal selvfølgelig have sin faglige niche. I udlandet er der steder, hvor man sætter på klassisk universitetsforskning, inden for mit felt – akvatisk mikrobiologi. Jeg kan for eksempel bare tage til Sverige”.

Misunder ikke lektorerne

Ph.d.-stipendiaten er helt solidarisk med de fastansatte lektorer og professorer, som arbejder på instituttet.

”Jeg misunder dem ikke. De blev lovet mere arbejdsfred med en ny universitetslov, fordi en styrket ledelse skulle overtage noget af det administrative arbejde. Men i praksis er det gået modsat. De bruger ufattelig meget tid på administrative byrder med kontrol og indberetning og ansøgninger”, siger han.

”Jeg har da forstået så meget af forskningens væsen, at jeg ved, at jeg er del af et miljø med høj forskningskvalitet, som det tager årtier at opbygge. Derfor er det frustrerende, at det kun tager et øjeblik at nedbryde det samme miljø

”Og samtidig skal de bruge tid på at søge penge til at forske for, hvilket jo er det, vi egentlig er her for. Nogle af dem kan relativt nemt få penge, og andre kan ikke. Det afhænger af, om man sidder på et fagområde, der er penge i. Og det er personspecifikt ud fra din *record* og hvem du samarbejder med. Det er et hårdt miljø”.

Trods et stort pres og fyringstrusler undrer det alligevel Moldrup, hvor disciplineret folk opfører sig:

”Men det hænger vel sammen med socialiseringen. For at blive lektor skal du opføre dig pænt, skal holde sig i sporet i mange år. Men samtidig med, at man skal have slebet

sine kanter af – man skal jo lære at opføre sig disciplineret og 'pænt' i henhold til de akademiske omgangsformer – så skal man også have evnen til at være målsøgende og konkurrenceminded; man skal have skubbet en hel masse til side, så at sige”.

Chokagtig tilstand

Han har oplevet, at de sidste måneder med fyringstrusler i luften har været hård ved biologi-miljøet. Institutet har været i en chokagtig tilstand:

”Klimaet har umærkeligt ændret sig.

Det er ikke gået så meget ud over de studerende eller det løbende arbejde, men der er da brugt meget tid på at overveje og diskutere, hvordan vi kunne komme i den situation og hvad meningen er. Mange har hængt med hovedet, og der har været en udbredt følelse af magtesløshed”.

Konsekvenserne sætter sig igennem på mange planer:

”Personligt mangler jeg halvandet år af min ph.d. men min vejleder kunne være en af dem, som blev fyret – og hvad så? Og i den anden ende af skalaen er det skammeligt, at universitetet nu kaster noget bort på instituttet *uden* at have en plan for den nærmere fremtid. Jeg har da forstået så meget af forskningens væsen, at jeg ved, at jeg er del af et miljø med høj forskningskvalitet, som det tager årtier at opbygge. Derfor er det frustrerende, at det kun tager et øjeblik at nedbryde det samme miljø”.

jØ

Bureaukraterne erobrer uni

Universitetsloven stærke ledere har brugt deres magt til at puste deres forvaltninger voldsomt op. Alene i toårs perioden 2005-07 steg KU's udgifter til administration med 25 pct.

Rektor Ralf Hemmingsen og dekan Nils O. Andersen har stille og roligt pustet deres administrationer op. Her ses de ved stort personale sammen med Biologis institutleder Karsten Kristiansen, som er ramt af de besparelser, som personalet kalder hovsa

(foto: Signe Alvarez)

Stik imod politikernes hensigter er universiteternes bureaukratier vokset. Det var politikernes hensigt med universitetsreformen, at nye stærke ledelser skulle effektivisere ledelsen og økonomien.

I stedet fortæller regnskabstal fra KU, at de nye ledelser har brugt deres magt til puste deres forvaltninger op. Der opstod et nyt lederlag med flere prorektorer og flere prodekaner. Og de nye blev vel at mærke indplaceret på løntrin, som chokerede de menige. Nogle rektorer fik 50 pct.s lønstigninger, og nogle dekaner fik pludselig en millionhyre (se **FORSKERforum 195/2006**). Men der blev også ansat nye direktører og "specialkonsulenter" til pæne lønninger.

Regnskabsudskrifter dokumenterer eksplosionen i omkostninger til det administrative lag:

Bare i treårs-perioden 2005-07 steg omkostningerne til KUs central-administration med ca. 25 pct.. fra 222 mio. til 289 mio. kroner. Det var udgifterne til posterne 'uddannelsesledelse og administration', 'forskningsledelse og administration' samt 'ledelse og administration og servicefunktioner'

(Kilde: KUs Statistikberedskab 2005-2007).

Denne oppustning af bureaukratiet skete samtidig med, at det videnskabelige personale på det gamle KU (ekskl. KVL/Farma) blot voksede med 9 pct. – alt imens studentertallet og dermed arbejdsbyrden voksede.

KUs direktør **Jørgen Honore** forklarer:

"Det var en planlagt stigning. Stigningen hænger jo sammen med samlet effektivisering af hele den administrative fællesadministration som omfatter over 50 institutter og 8 fakulteter. Merudgiften hænger sammen med en oprustning af det fælles IT-område, som bidrager til at aflaste IT på institut- og fakultetsniveau, så det samlet set bliver billige". Honore tilføjer, at KU samlet set budgetterer med besparelser på administrationen på 120 mio. kr. på indkøb, tap-personale m.m. inden 2010.

KU-naturvidenskab: Tredobling af administrationen 2001-09

Men det var såmænd ikke bare i KUs førerbunker, at de administrative omkostninger eksploderede. Udgifterne relateret til det naturvidenskabelige fakultets ledelse og

administration steg med 25 pct. – fra 99 mio. kr. i 2005 til 133 i 2007. Tallene bekræfter de ansattes beskyldninger om, at der er sket en væsentlig oppustning af bureaukratiet, hvilket naturvidenskabsdekan Nils O. Andersen har undvejet at tage stilling til.

Men oprustningen bekræftes af KUs direktør: "Det er også en planlagt ekspansion. Det naturvidenskabelige fakultetssekretariat var før i tiden meget beskedent, måske ikke stærkt nok. Den større administration skal styrke de administrative processer og understøtte den fælles IT-strategi, så organisationen samlet set kan konsolidere sig".

Regnestykket kommer slet ikke bag på de to **professorer Benny Lautrup og Poul Olesen**:

"Dekanen har oprustet sin forvaltning med raket fart. Omkring 2001 var der - så vidt vi kan skønne - cirka 25 ansatte i sekretariatet med et lønbudget på omkring 10 mio. kr. Nu er der ifølge personalelisten omkring 80 ansatte med en budgetteret lønsum på 41 mio. kr. Det undrer os, hvad alle disse mennesker laver".

jø

Bureaukratiet voksede med raket fart

De ansatte mistænker et vildtvoksende bureaukрати: Fakultets-løn er tredoblet i perioden 2003-08

"Uanstændigt og arrogant".

De to professorer, **Benny Lautrup og Poul Olesen** fra Niels Bohr Institutet er foruroligede over deres fakultets nedskærings-scenarier, hvor de ansatte ikke har fået fyldestgørende forklaringer på, hvorfor der pludselig opstod et 45 mio.'s underskud, og hvorfor det især er biologi, som skal rammes. Og så er de forundrede over oppustningen af fakultetets forvaltning under den nuværende dekans ledelse.

"I september fik personalet at vide, at det gik strygende. I november dukker der så pludselig et kæmpeunderskud op, som får dekanen til at placere drastiske besparelser på især Biologisk Institut. Det gør dekanen efter at han ubemærket igennem nogle år har oprustet fakultetets administrative sektor med raket fart. Omkring 2003 var der - så vidt vi kan skønne - cirka 25 ansatte i sekretariatet med et lønbudget på omkring 10 mio. kr. Nu er der ifølge personalelisten omkring 80 ansatte med en budgetteret lønsum på 41 mio. kr. Det undrer os, hvad alle disse mennesker laver. Og det undrer os, at de varslede besparelser tilsyneladende slet ikke rammer denne sektor".

Dekan Nils O. Andersen undgik helt at svare på professorernes regnestykke og talte med uld i munden, når han blev spurgt til det voksende bureaukрати.

Professorer: Løn-eksplosion hos lederlaget

Gamle budgetter og personalelister fortæller, at den tidligere dekan Henrik Jeppesen klarede administrationen med ca. 25 medarbejdere. Men den nuværende dekan Nils O. Andersen har i løbet af få år pustet administrationen op til det tredobbelte.

"Før var der kun en prodekan, nu er der tre. Før var der ingen 'direktør', men dog en sekretariatsleder. Nu findes der også en chef for et 'forsknings- og innovationskontor'. Der er såkaldte 'specialkonsulenter'. Og det er løntunge stillinger", siger professorerne med henvisning til oversigtsbudget for den forvaltning, som kostede 10 mio. i 2001, men som nu koster hele 41 millioner:

"Dels er antallet af ansatte vokset. Og dels hæver adskillige af de nyansatte meget høje lønninger, sammenlignet med det videnskabelige personale. Det drejer sig først og fremmest om dekanen selv, men også om de tre prodekaner og direktøren. Der er nu en prodekan for forskning, en prodekan for undervisning og en prodekan for formidling, alle med lønninger der nærmer sig det dobbelte af det videnskabelige personales".

Problem: Topleddelsen sidder på informationer

Den nye topstyrede universitetsstruktur har betydet et enormt informationstab. Poul Olesen sad i fakultetsrådet under den gamle universitetsstruktur:

"Jeg skal ikke idyllisere forholdene før. Men personalet var faktisk informerede om fakultetets tilstand og kunne bede om forklaringer på, hvis noget var i ubalance. Vi havde indsigt og indflydelse. Nu orienterer dekanen, og der er ingen tovejskommunikation, for dekanen er ikke forpligtet til at lytte. Personalet er sat fuldstændig uden for såvel informationer som indflydelse". Professorerne mener, at universitetsloven har et alvorligt strukturproblem, for beslutninger er ikke bare uigennemskuelige, men også udemokratiske og uhensigtsmæssige:

"Nu får vi meget få informationer, fordi alt styres ovenfra. November-chokket med det pludselige store underskud ville vi have fået signaler om langt tidligere under den gamle struktur. Og personalet kunne kræve at få reelle forklaringer på, hvorfor noget går galt. Nu kan ledelsen sidde på informationerne, og dekanen kan dække over sine fejltagelser", siger Olesen.

“ Der ansættes folk efter en management-logik – en DJØFisering - hvor embedsmænd uden kendskab til primærproduktionens krav og væsen skal forøge 'produktionen', 'den eksterne indtjening' osv. Det uhyggelige ved denne mekanik er, at de jo skal retfærdiggøre sig ved at røre rundt i systemet

Benny Lautrup og Poul Olesen

Problem: Dekanen kun loyal opad, ikke nedad

"Chok-underskuddet og dekanens håndtering af dette har ingen forståelse blandt personalet. Han har ingen legitimitet blandt personalet, for underskuddet er alt andet lige udtryk for dårlig administration og ringe budgetstyring. Men dekanen kan jo være ligeglad med om han har personalets opbakning, for han er kun ansvarlig opad, ikke nedad. Vi oplever ikke, at han har kæmpet for fakultetets sag, derimod er det oplevelsen, at Rektor dikterer og han adlyder", siger professorerne.

"Det er moderne magtstrukturer, hvor ledelsen ikke er ansvarlig nedad, kun opad overfor Rektor. Det er jo bemærkelsesværdigt, at dekanen og rektor opfører sig magtfuldkomment, når de bliver spurgt: Enten

taler de newspeak med moderne managementudtryk eller med uigennemtrængelige budgethenvisninger. Eller også gemmer de sig for offentligheden – det er meget betegnende, når aviserne i disse dage skriver: 'Det har ikke været muligt at få en kommentar fra dekanen...'

Magtfuldkommenheden har en anden konsekvens:

"Det er forbløffende, at så dårlig ledelse som den manglende budgetstyring ikke får konsekvenser. Underskuddet forklares ikke nøjere. Og der placeres ikke noget ansvar for, hvem der har begået fejl. Rektor og dekan dækker sig gensidigt ind bag hinanden. Og personalet kan bare se frustrerede på, for de har ingen indsigt eller indflydelse. Ifølge universitetsloven kan en leder ikke afsættes ved mistillid fra personalet, det kan kun rektor og bestyrelsen ..."

Managementlogik

Professorerne konstaterer, at der er lavet en stor forskydning af ressourcer fra primærproduktionen – forskning og undervisning – til den administrative sektor. De spørger til logikken bag det voksende bureaukрати:

"Det er ikke new-public-management – det er new-bad-management! Der ansættes folk efter en management-logik – en DJØFisering - hvor embedsmænd uden kendskab til primærproduktionens krav og væsen skal forøge 'produktionen', 'den eksterne indtjening' osv. Det uhyggelige ved denne mekanik er, at de jo skal retfærdiggøre sig ved at røre rundt i systemet. Det gør de ved at sætte nye initiativer i gang, ved at kræve indhentning af data og skemaer fra forskerne osv. Hermed retfærdiggør de deres ansættelse opad, men nedad opleves nogle af deres aktiviteter som en belastning", siger professorerne og spørger: "Forskere skal dokumentere deres produktivitet i indberetninger og skemaer og publikationslister. Hvor skal de nye administratorer dokumentere deres nytte".

De afviser ledelsens henvisning til, at en større forvaltning er nødvendig for at aflaste institutternes lokale administration eller for at fritage forskerne for administrative byrder: "Det holder bare ikke. Vi forskere er ikke lettet fra administrative byrder og dokumentationskrav. Og institutforvaltningerne er ikke blevet mindre i takt med at fakultetet er vokset ..."

Og så henviser de sarkastisk til den forvaltningslogik, som man kan lære af den britiske koloniadministration: Den nåede sin maksimale størrelse, da England ikke længere havde nogle kolonier...

jø

Mistillid, konspirationsteorier

FORSKERforum var med på en lytter, da personalet og ledelsen tørned

REPORTAGE fra personalet

Forestil dig, at du er lektor eller professor og sidder i et stort auditorium blandt dine 120 kolleger samt det teknisk-administrative personale. I ved alle, at hver 5. bliver prikket inden for de nærmeste dage. Du har tilmed hørt om kolleger, som i den foregående uge har mærket en armvridning: "Hvis du vælger en fratrædelsesordning, så får du 13 måneders opsigelse. Hvis ikke, risikerer du fyring og så får du kun ni måneder". Det er det, som ledelsen kalder "frivillig fratræden", selv om det ikke har ret meget med frivillighed at gøre.

Hvordan ville DU have det, hvis du pludselig står uden arbejde om nogle dage, efter at du i 20-30 år har passet det, uden påtegninger? Du har gjort, hvad du kunne og skulle, og nu står du bare magtesløs over for vilkårligheder.

FYRINGER I LUFTEN

Det kom så pludseligt. For bare tre måneder siden så alt rosenrødt ud. Så dukkede der et par krisesignaler op i ledelsens udmeldinger. Og krisen blev så i slutningen af november til katastrofe-stemning med rygter om massefyringer. Forklaringerne fra ledelsen var absolut ikke beroligende, for der kom ingen, uanset hvor meget I så spurgte. Dekanen kunne ikke – som det ellers er et krav i forskersamfundet – fremlægge rationelle forklaringer. Det eneste der kom ud, var managementsnak om økonomiens nødvendigheder, og her så det altså ikke godt ud. Et stort underskud på 45 mio. var dukket op. Pludselig? Hovsa? Uden at nogen kan forklare præcist hvor og hvordan? Og uden at nogle har ansvaret?

Sådan nogenlunde var scenen sat, da de ansatte på Biologisk Institut med læserbreve og protester havde presset KUs topleder, rektor Ralf Hemmingsen og dekan Nils, til at indkalde til et udredende personalemøde en fredag eftermiddag i midten af januar.

"Det er ikke sjovt at stå og sige det her – mens salen er fuld og dekanen selv og rektor er her – men det skal siges: Personalet har mistet tilliden til dekanen. Vi havde en forhåbning om, at han ville komme med gennemsigtige beslutninger, forståelige incitamentsstrukturer, loyalitet overfor medarbejderne osv. men du har svigtet os", sagde **professor Berthe Willumsen** på personalets vegne.

"Hvordan kunne du, fx love at fakultetet ville tjene flere penge på molekylær-biologi, som i forvejen er 100 pct. eksternt finansieret? Det er jo vanvid at love, at vi kan trylle",

sagde hun, der fortsatte, at manglende åbenhed og strategiske udmeldinger fra dekanen har gjort, at konspirationsteorierne floerer: Det siges fx, at dekanen ikke interesserer sig for faget biologi, og at dekanen hermed deltager i en skjult plan om at nedlægge SCIENCE-biologi og overføre faget til LIFE-fakultetet (det tidl. KVL). "Når vi spørger til baggrunden for beslutninger, så bliver vi fyldt med røgslør og øregas. Og fordi vi oplever, at noget holdes skjult, siges det også, at universitets embedsmænd kører rundt med dig", sagde Willumsen og sluttede: "Nils, det dur ikke. Det er os, der skal fyres. Vi bliver nødt til at se og høre, at du også er vores dekan. Vi klarer os ikke med newspeak og spin".

Talskvinden modtog herefter et halvt minuts bragende bifald – demonstrativt langt – fra de 200 tilhørere.

Rektor Ralf Hemmingsens svar var sådan lidt *både-og*: "Ledelser er færdige, hvis der snydes på vægten, og det er ikke tilfældet her. Men det er klart, at en ledelse ikke kan fungere med mistillid fra personalet. Men lad os nu se, når denne turbulens har lagt sig, om tilliden kan genoprettes. Der er jo både et sagligt og et emotionelt aspekt i den slags processer, som parterne må bevæge sig igennem via dialog".

“Personalet har mistet tilliden til dekanen. Vi havde en forhåbning om, at han ville komme med gennemsigtige beslutninger, forståelige incitamentsstrukturer, loyalitet overfor medarbejderne osv. men du har svigtet os

Professor Berthe Willumsen

I det svar lå der meget mellem linierne, men essensen syntes at være, at han ikke har tænkt sig at fyre dekanen, men at han heller ikke vil give denne en ubetinget tillids erklæring. Ledere kan kun fyres, hvis de begår lovbrud, for ifølge universitetsloven kan personalet ikke skaffe sig af med en leder – det kan kun universitetets bestyrelse – samtidig med, at det selvfølgelig er et problem, hvis en leder ikke har opbakning. Og i den nærmeste tid får dekanen så chancen for – på prøvetid? – at genoprette tilliden ...

På et protestmøde uden ledelsens deltagelse ugen forud, hvor fyringsrygtet lød på 32 forskere, havde herskede der rådvild chokstemning. Frustrationen over *manglende forklaringer* fra en magtfuldkommen ledelse var tydelig. Mange var paralyserede, måske ud fra den helt personlige krisestrategi, at hvis jeg nu sidder helt stille,

kan jeg jo være heldig, at det ikke er mig, som prikkes! På det protestmøde havde man diskuteret ordlyden i et brev til Rektor. Man havde overvejet, om man skulle lave aktioner og åbne manifestationer for at råbe offentligheden ved at gå igennem Strøget med kister – *'Biologi er død'* – men den ide var der tydeligvis ikke mange, som troede på. Og man havde diskuteret, om man kunne tillade sig at gå i pressen med protesterne, inden man havde forelagt dem for Rektor – lektorer og professorer er jo *pæne mennesker*.

Men den slags formaliteter var ikke nødvendige på personalemødet, for her var der en synlig modpart, som der kunne kræves forklaringer af. Og personalet var tydeligt forberedt. Der var ingen gennemgående talsmand, derimod rejste 5-6 forskellige professorer sig efter Willumsens svada og stillede nøje indstuderede spørgsmål, der skulle tvinge såvel dekanen som rektor på banen.

Professorernes blandede ansvarsfordeling var ikke bare en markering af, at der på instituttet er samlet utilfredshed med forvaltningen og processen. *Dækken-sin-røv* er blevet den nye adfærdsform efter indførelsen af universitetsloven 2003, hvor personalet passer på ikke at bringe sig i unåde hos magtfulde ledere. Man går ikke åbent og alene ud med kritik.

Men de indstuderede spørgsmål tvang såvel rektor som dekanen på banen. Rektor slap bedst fra at svare for sig, han havde jo de uafviselige røde tal på bundlinjen, samt at *"bestyrelsen har besluttet"*. I forhold til det pres, som dekanen blev sat under med den nøje begrundede mistillids erklæring, klarede **Niels O. Andersen** egentlig situationen forbavsende fattet. Ikke upåvirket i mælet, men med en vis rutine med massefyringer – "jeg har været igennem dette her før, for nogle år siden, hvor vi skar 30 pct. på Niels Bohr Instituttet" – reddede han sin *performance* hjem på forklaringsmodeller og tal, som personalet sikkert har hørt før: Årsagen til at nedskæringer er isoleret til Biologisk Institut, skyldes svigtende indtjening fra studenternes stå'er, groft sagt. Kun 140 kom ind mod 220 sidste år. Og der er blevet afleveret 107 færre specialer end året før:

"Og mine analyser siger, at problemet ikke bare er lige-nu, men at der vil være et *varigt* fald i indtægter på 11-12 pct."

Som udenforstående fik man dog et indblik i utilfredsheden med dekanens evner til at tale *uld-i-munden*, da han kontant blev spurgt: *Om han personligt havde støttet de skærpede adgangskrav til faget biologi, som blev indført i 2008 – hvor højniveau A fra gymnasiet ikke var nok til at komme ind – og*

'og 'afværgeforanstaltninger'

Alle sammen i dagene inden 24 professorer og lektorer fik en fyreseddel.

Møde på Biologisk Institut

(foto: Signe Alvarez)

som bærer en del af skylden for det svigtende studenteroptag?

"Den samlede kreds af tek/nat-dekaner på universiteterne har drøftet sagen og det er et kompliceret spørgsmål ..."

Jamen, hvad er din holdning: Har du aktivt argumenteret imod de skærpede krav. Ja eller nej, lød det fra salen.

"Det er et kompliceret spørgsmål ..."

Det har han altså ikke, lyder konklusionen i en irriteret sal: Typisk eksempel på, at han ikke varetager vores interesser, men andres. Og det blev ikke bedre, da rektor kryptisk forklarer, at det er Folketinget, som fastsætter optagelseskravene. For hvordan skal Folketinget vide bedre, når fagfolkene ikke lægger pres på dem?

Havde personalet troet, at Rektor ville undvige at besvare utilfredsheden ved at sende stinkeren videre til dekanen, så fik de ikke helt ret.

Rektor holder sig til omkvædet "bestyrelsen besluttede 3. december" eller henviste til de utilfredsstillende budget-betingelser, hvor Folketinget først fortæller universiteterne i september hvad finansloven giver dem at arbejde med i året efter. Og i august var universiteterne *underhånds* blevet stillet udsigt af ministeriets embedsmænd, at universiteterne ville få 300 mio. i 2009. Men det havde regeringen pludselig - *panik* - reduceret til bare 100 mio.; et beløb, som dog i sidste fase var blevet forhøjet til ca. 275 mio. Men det var altså ikke nok til at redde det naturvidenskabelige fakultets dårlige økonomi. Og derfor var "afværgeforanstaltningerne" – rektors

vidunderlige *nysprog* for fyringerne – altså nødvendige.

“ Spørger I mig til en forkromet plan? Jeg har den ikke
Institulder Karsten
Kristiansen

Også instituttets nye **institulder Karsten Kristiansen** kommer i skudlinjen, da han bliver spurgt, om han kendte de økonomiske realiteter, da han i sommer sagde ja til jobbet:

"Nej, jeg fik derimod stillet et mogspspændende job med nyansættelse af 10 lektorer i sigte. Havde jeg kendt realiteterne, er jeg ikke sikker på, at jeg havde sagt ja", svarer institulderen. Og hvad personaleledelse angår, henviser han til musikens verden: "Carl Nielsen blev spurgt om hans fifs som dirigent, og hans svar var, at man skal lade være med at forstyrre musikerne, når de spiller pænt! Sådan også med forskere – og det burde politikerne kunne forstå".

At personalet opfatter deres institulder med sympati og som uskyldig i det økonomiske uføre, viste de efterfølgende klapsalver, som hverken rektor eller dekanen fik nogle af denne eftermiddag.

Der var personaleindlæg fra især yngre ph.d'ere om, hvem der nu skal stå for undervisningen og om, hvordan undervisningen skal afvikles med kontinuitet, når de faste stillinger forsvinder? Svaret fra ledelsen lød, at instituttet nu må planlægge en "kultur", hvor personale på eksterne bevillinger indgår mere i undervisningen.

Og dekanen og rektor blev spurgt, *om der foreligger en nærmere faglig strategi for faget efter den voldsomme nedskæring?*

Rektor svarede, at det må dekanen og institulderen rode med i den nærmeste fremtid.

Institulder Karsten Kristiansen: "Spørger I mig til en forkromet plan? Jeg har den ikke".

På spørgsmålet hvorfor det kun var Biologisk Institut og ikke de tilgrænsede fagligheder på KVL/LIFE, som skulle skæres ned, svarede rektor kort og godt: "Det skulle KVL/LIFE også, hvis de ikke holdt budgettet ..."

Men tilhørerne fik i forlængelse heraf også dagens måske vigtigste tilsagn, nemlig rektors klare løfte om, at der ikke er ligger en skjult strategi om at overflytte biologi: "Konspirationsteorier har ikke noget på sig. PÅ KU er den basale biologis placering og hovedplads på Nørre Fælles – men SCIENCE-biologi og LIFE skal samordne sine aktiviteter, uden at jeg dog kan sige hvordan".

Men vigtigst: Det lykkedes ikke personalet at få rektor til at lukke op for KUs egenkapital på 300-400 mio. Rektor konstaterede lakonisk, at "afværgeforanstaltningerne" står fast, fordi der ikke er "varig driftsmæssig dækning" for at trække på egenkapitalen.

De hårde realiteter blev fremlagt af institulderen: Biologi må sige farvel til 24 lektorer og professorer, hvoraf de 12 allerede er fundet via armvridning, mens resten kunne se frem til at bruge weekenden på at håbe, at de ikke var blandt de 12 uheldige, der om mandagen ville få et fyringsvarsel.

jø

Ny løn virker ikke - tværtimod

- på universitets- og forskningsområdet fortæller enquete blandt magistre

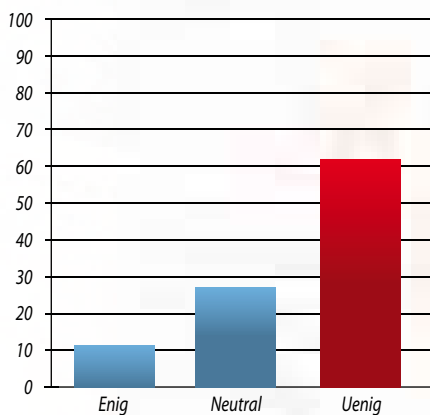
Visionerne for de nye lønsystemer – Ny-Løn – blev lanceret i 1997-98 som en kraftig tilskyndelse til differentieret løn, der var i overensstemmelse med den ansattes indsats. På administrative, ministerielle arbejdspladser blev det modtaget positivt blandt de ansatte, fordi det blev set som et redskab til et generelt lønloft. På universitets- og forskningsområdet blev det derimod modtaget med mistro, for hvordan kan man måle "forskningsindsats" og risikerer det ikke bare at blive fadderøvs-tillæg hvor den, som er tættest på lederen, får lidt ekstra, jf. Borgmester-effekten, lød indvendingerne.

Nu har lønformen så ti-års jubilæum, og hvordan er det så gået?

Tilliden til systemet kan ligge på et meget lille sted, fortæller en enquete, som DM har foretaget blandt et tilfældigt udvalg af sine forsknings- og universitets-medlemmer (især naturvidenskabsfolk og humanister). Groft sagt er to ud af tre negative overfor det nye lønsystem, mens en ud af tre ikke har nogen holdning til det. Kun meget få bakker op om systemet.

De forsknings- og universitetsansatte er dermed endnu mere negative end andre DM-grupper (dvs. fuldmægtige, forvaltningsansatte, undervisere, forskere m.fl.).

Jeg synes, at de tilbagevendende lønforhandlinger får mig til at yde en ekstra arbejdsindsats.

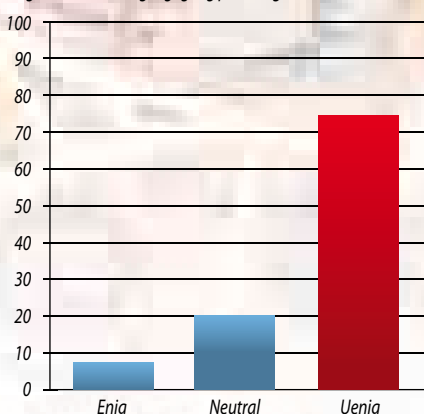

Kun 5 procent: Ny-Løn tilskynder ekstra indsats

Generelt mener hele 61 pct. af DM'ere på offentlige arbejdspladser, at Ny-Løn ikke får dem til at yde en ekstra arbejdsindsats. Kun 12 pct. mener, at udsigten til ekstra løntillæg får dem til at yde en ekstra indsats.

Men spørger man alene de forskere på universitets- og sektorforskere, som er overgået til det nye lønsystem, er tilliden til det nye system endnu ringere: Hele 67 pct. mener ikke, at Ny-Løn er en tilskyndelse, og kun 5 pct. mener at det er. 28 pct. har ingen holdning til spørgsmålet.

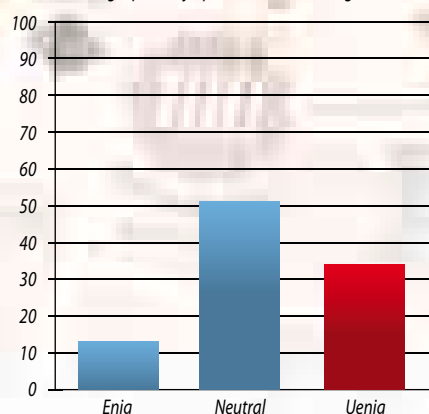
Jeg synes, at de tilbagevendende lønforhandlinger tilskynder mig til at udvikle mig fagligt og personligt.

Kun 7 procent: Ny-Løn tilskynder faglig og personlig udvikling

73 pct. af de forskningsansatte mener ikke, at de tilbagevendende lønforhandlinger er en tilskyndelse til at "udvikle mig fagligt og personligt". Det mener kun 7 pct. mens 20 pct. ikke har nogen holdning til spørgsmålet.

Jeg opfatter i almindelighed resultatet af de tilbagevendende lønforhandlinger på arbejdspladsen som retfærdigt.

33 procent: Ikke retfærdige tillæg

Hver tredje blandt universitets- og sektorforskerne mener ikke, at systemet deler retfærdige tillæg ud. Det mener kun 13 pct. mens mere end hver anden ikke har nogen holdning til spørgsmålet.

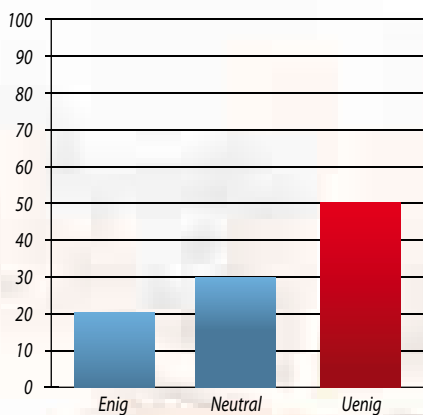
Ukendskab, uinteresse eller tågede kriterier?

Men enqueten fortæller ikke, om folks negative holdning til "retfærdigheden" stammer fra, at de ikke mener noget, eller om det er fordi de mener, at kriterier og procedurer er uklare. Noget kunne tyde på det sidste, for 60 pct. udtrykker, at de ikke ved, hvordan lønforhandlingerne på deres arbejdsplads foregår, mens 20 pct. siger, at de ved det.

Og det er ikke fordi folk er uinteresserede i, hvad der kommer ud af lønforhandlingerne, for 40 pct. er interesserede, mens 30 pct. ikke er.

Enqueten fortæller faktisk, at folk har kendskab til deres egen løn, fx ved 75 pct. at de har tillæg, mens 25 pct. ved, at de ikke har!. Det fremgår dog ikke af enqueten, om folk er uinteresserede i løn, fordi de bare er ligeglade eller fordi de har opgivet at følge med, fordi de lokale uddelings-procedurer er uigennemskuelige.

Jeg synes, der er god sammenhæng mellem min arbejdsindsats og min løn.

48 procent: Ingen sammenhæng mellem indsats og løn

Hver anden (48 pct.) mener ikke, at der er "god sammenhæng" mellem indsats og løn, men det er der alligevel 20 pct. som mener. Derimod har 30 pct. ingen holdning eller er "neutral" på dette spørgsmål.

Absurd lønsystem

- når det ikke har opbakning blandt medarbejderne, siger arbejdsmarkedsforsker

73 procent: Ny-Løn fastholder mig ikke på arbejdspladsen

Kun 7 pct. mener de tilbagevendende lønforhandlinger om Ny-Løn-puljen tilskynder dem til at blive på arbejdspladsen, mens 73 pct. ikke mener at det er noget særligt attraktivt, som fastholder dem. De mener øjensynlig, at det er andre faktorer.

72 procent: Ikke rimeligt lønniveau

Måske ikke helt overraskende mener 72 pct. af de forsknings- og universitetsansatte ikke, at de får "en rimelig løn i forhold til sammenlignelige stillinger". Det synes kun 19 pct.

Utilfredsheden blandt de forsknings- og universitetsansatte er markant højere end blandt DMs andre medlemsgrupper, hvor kun ca. 40 pct. ikke mener, at deres løn er rimelig.

Forskellige holdninger mellem unge og ældre?

En af begrundelserne for Ny-Løn var, at især yngre ansatte skulle have tydelige incitamenter på arbejdspladsen. Hvis dette var lykkedes, skulle tallene fortælle, at det yngre forskningspersonale var mere tilfredse med Ny-Løn end de ældre?

Men sådan er det faktisk ikke. De unge kun marginalt mere tilfredse: Mens 20 pct. af personalet over 45 år mener, at lønforhandlingerne er "retfærdigt", så er det 24 pct. af dem under 45 år. Og mens der er 40 pct. af dem over 45, som ikke mener at forhandlingerne er retfærdige, så er det 36 pct. af dem under 45.

Og mens 20 pct. af dem over 45 år synes, der er god sammenhæng mellem arbejdsindsats og løn, så er det 32 pct. af dem under 45 år. Men 53 pct. af dem over 45 år mener ikke at der er sammenhæng, og det gør 45 pct. af dem under 45 år heller ikke.

Heller ikke holdningen til om Ny-Løn får folk til at yde en ekstra arbejdsindsats er anderledes hos de yngre. Mens 77 pct. af dem over 45 år ikke mener, at Ny-Løn får dem til at yde en ekstra indsats, så gælder det for 70 pct. af dem under 45 år.

"Undersøgelsen viser, at Ny-Løn –systemet har lille opbakning blandt mange offentligt ansatte, men mindst opbakning i forsknings- og universitetsverdenen. Og det er absurd, at man opretholder et lønsystem, som ikke har opbakning og forståelse blandt de ansatte. Hvordan forestiller lederne sig, at arbejdspladser bliver bedre af, at man har et lønsystem, som de ansatte ikke anerkender eller ønsker?"

Hvordan forestiller lederne sig, at arbejdspladser bliver bedre af, at man har et lønsystem, som de ansatte ikke anerkender eller ønsker?

Flemming Ibsen

Sådan lyder arbejdsmarkedsforsker Flemming Ibsens konklusion på en enquete blandt forsknings- og universitets-ansatte, som viser at denne gruppe er de mest negative overfor de nye lønsystemer med incitaments-tillæg. Enqueten er gennemført af MAGISTERBLADET og FORSKERforum har hentet sær-resultater herfra.

Forskere går efter æren og prestigen – ikke lønnen

Undersøgelsen fortæller, at hele 67 pct. af forskerne erklærer, at de nye lønformer ikke tilskynder dem til at gøre en ekstra indsats, mens kun 5 pct. mener at det gør den. 48 pct. mener ikke, at der er sammenhæng mellem indsats og løn, mens 20 pct. mener, at det er der. 33 pct. mener ikke, at tillæg uddeles 'retfærdigt', det gør kun 13 pct.

"Ny-Løn –systemet har fra starten af været problematisk, fordi *driveren* for forskere ikke er kontante belønninger i form af tillæg, derimod æren og prestigen og den forskning, som kollegialt bliver anerkendt. Det som gør det svært at være forsker, får vi, når vi sidder med resultater af vores forskning eller undervisning", siger arbejdsmarkedsforskeren.

Højere grundløn – ikke lønloft gennem tillæg

"Undersøgelsen siger ikke, at forskere er ligeglade med lønnen. Forskere er meget bevidste om, at de er sakket agterud i forhold til sammenlignelige grupper; de oplever sig som akademisk lavtlønsgruppe. Men man ønsker ikke, at lønnen skal hæves via uigennemskuelige tillæg, derimod gennem en højere grundløn! At smide små tillæg efter folk for en særlig indsats opfattes som imod forskningens væsen, som er at opsøge ny viden, ære og status".

"Andre akademikere har profiteret på særlige lønformer. I gamle dage – dvs. i 1970-80'erne – var det endnu sådan, at lektoren

og kontorchefen i staten fik nogenlunde det samme i løn. Men det har DJØF'erne i staten forstået at ændre, så kontorcheferne nu er i en helt anden klasse. Ny-Løn har givet dem og andre DJØF-grupper et betragteligt løft i det seneste tiår. Og det sjove er, at en af konsekvenserne af universitets-reformerne har været, at det er lederne og de administrative poster på universitetet, som har fået lønloft og tillæg ..."

Arbejdsmarkedsforskeren har sit bud på, hvilket lønsystem forskere gerne vil have:

"De vil have en højere grundløn. Og så vil de have at lønsystem og personalepolitik sammentænkes, så de får gode forskningsbetingelser. De kan ikke se noget formål med den, hvis der skal bruges kræfter på at uddele småpenge. Forskerne har derimod ikke noget imod, at der gives et betragteligt engangs-tillæg til kolleger, som gør en ekstraordinær indsats".

Ibsen: Skrækscenarie nærliggende

Men Flemming Ibsen tror ikke, at arbejdsgiverne er villige til ændringer:

"Desværre nej. Man er forelsket i løn-politik – 'produktivitetsfremmende incitaments-strukturer' – som stammer fra den private sektor, og som måske fungerer i Microsoft og i ministerierne. Og hvis universiteternes ledere endelig ville lytte til deres ansatte og afskaffe de lønformer, som de ansatte ikke anerkender, så ville Finansministeriet sige nej, for universiteternes ledelser har jo ikke autonomi til at lave deres egne systemer, men skal følge noderne fra staten".

Det er lederne og de administrative poster på universitetet, som har fået lønloft og tillæg ...

For Ibsen er et endnu værre skræk-scenario dog også nærliggende:

"Det er meget problematisk, når arbejdsgivere ser bort fra, hvad der motiverer deres ansatte. Men arbejdsgiverne vil alligevel gå videre af det spor, de har lagt: Nu skal universiteterne jo til at have bevillinger efter deres 'produktion' og eksterne indtjening osv. og så er det da nærliggende at lederne begynder at overføre disse kriterier direkte på den enkelte medarbejder, og giver ham resultat-løn efter antal publikationer, antal undervisningstimer, ekstern indtjening osv. Det er en logisk tankegang ud fra den incitaments-tænkning, som ligger bag Ny-Løn ...", siger han.

"Men hvis det faktisk lykkes at indføre et sådant system, så smadrer man den akademiske livsnerve. Hvis lønninger tildeles efter pointsystemer, så smadrer man kollegialiteten, debatten og måden at organisere sig på.

jø

jø

Paranoia eller påpasselighed

Om e-mails på dit arbejde: Tilhører de dig eller din arbejdsgiver?

Og har arbejdsgiveren lov til at tjekke din e-mail – boks?

Det er faktisk lidt uklart, så rådet lyder: Pas på

Må ledelsen læse de ansattes mails? Må ledelsen rode i de ansattes mailboks?

Spørgsmålet er blevet aktuelt her på FORSKERforum efter at nogle kilder, som var involveret i kontroversielle historier, udtrykte frygt for, at ledelsen læste med i deres arbejds-mail for at finde ud af hvem de kommunikerede med.

"Send det til min private mail" eller "Send det til min kones mail" - lød det, når vi skulle kommunikere med dem. De pågældende frygtede, at ledelsen via virksomhedens mail-server ville gå på jagt efter illoyale medarbejdere, der er i opposition til lederen eller har brugt deres ret til at udtale sig om den institution, hvor de arbejder.

Velbegrunnet frygt eller ubegrundet paranoia? Svaret ligger nok et sted midt imellem, hvis man lytter til de kyndige på området.

At man rent teknisk kan finde frem til oplysninger ved at gå ind på de ansattes e-mails, er der ingen tvivl om. Så længe e-mails ligger på en server, kan der søges i dem for så vidt man har adgang til serveren. Og man kan søge på hvad som helst. Hvis det for eksempel gælder om at finde ud af, om en medarbejder har haft kontakt med en journalist, behøver man blot kende journalistens navn eller e-mail for at søge på mail-serveren og herved finde frem til de medarbejdere, der har udvekslet mails med den pågældende og hvad der står i dem.

Et andet spørgsmål er, om ledelsen har ret til det? Og om de kan slippe af sted med det, hvis de gør det?

Datatilsynet: Pas på!

"Som medarbejder vil jeg tænke mig godt om, før jeg bruger min arbejds-mail til noget, som ikke er arbejdsrelateret," siger Lena Andersen, kontorchef i Datatilsynet.

"Du kan slette dine mails på din egen PC, men som medarbejder har du ikke adgang til den back-up, hvor dine mails ligger, så du kan ikke selv gå ind og slette dem, mens arbejdsgiveren har mulighed for at gå ind og foretage kontrol. Så jeg ville være forsigtig med at bruge arbejds-mailen til private ting. Man har ikke rådighed over, hvad der ligger."

Datatilsynet er den myndighed, der behandler sager omkring persondataloven – det der tidligere hed registerloven – og sager der drejer sig om en arbejdsgivers brug eller misbrug af medarbejders mails vil typisk skulle behandles her.

Det er ikke nødvendigvis ulovligt for

arbejdsgiveren at gå ind på en mails-server, men der skal være en "berettiget interesse" – og den kan være svær at afgrænse:

"Arbejdsgiveren har lov til at forsvare sig mod for eksempel tekniske farer for it-systemet, og der kan derfor være nødvendigt at foretage for eksempel virusscanninger, og det kan være svært at adskille det tekniske og kontrolmæssige. Desuden er der i lovgivningen lukket op for, at arbejdsgiveren i et vist omfang kan gå ind og tjekke e-mails og information, hvis de i forvejen har informeret medarbejderne om det.," siger Lena Andersen fra Datatilsynet, der støtter forsigtighedsprincippet:

"Helt generelt vil jeg sige, at man skal passe på."

Arbejdsgiveren har mulighed for at gå ind og foretage kontrol. Så jeg ville være forsigtig med at bruge arbejds-mailen til private ting. Man har ikke rådighed over, hvad der ligger.

Lena Andersen,
Datatilsynet

Ledelsen skal melde regler ud

En arbejdsgiver må gerne kontrollere de ansattes mails, men kun hvis den på forhånd har gjort opmærksom på det, forklarer **afdelingsformand Oluf Jørgensen** fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole med persondataloven i hånden:

"Kort fortalt, giver lovgivningen ledelsen ret til at kontrollere medarbejdernes mail, men betingelsen er, at den på forhånd har udarbejdet nogle generelle retningslinjer for hvad medarbejderne må og ikke må, og samtidigt skal disse retningslinjer bekendtgøres overfor de ansatte. De skal vide, at regler findes."

Han henviser til en sag fra forsikringskoncernen Tryg-Baltica, der 'loggede' de ansatte computere – det vil sige at ledelsen kunne monitorere og registrere alt, hvad de ansatte foretog sig. Det førte til en fyring fordi en medarbejder, havde misbrugt sin mail – en fyring som blev godkendt af retten. Men det kræver altså, at virksomheden har meldt klart ud på forhånd, og samtidigt understreget Datatilsynet, at hvis der er tale om privat post, så må den ikke læses af ledelsen, siger Oluf Jørgensen.

TKW

Er chefen med

"Tænk over det. Der bliver taget back-up kopier hver eneste dag af de store mail-servere på universiteterne, så man vil også kunne læse dine mails tilbage i tiden. Så indtil nu, har jeg ikke været forsigtig nok."

XX (navnet er kendt på red.) sidder godt placeret og kender sit universitets historie og forvaltning og er meget kritisk over sin ledelses forvaltning. Men XX har ikke villet eksponere sig, ved at stille åbent op med navn i offentligheden af frygt for indirekte repressalier eller mistænkeliggørelse, som det vil tage år at forvinde. Så derfor har XX været brugt som underhåndskilde for FORSKERforum, når kontroversielle historier eller fakta skulle tjekkes.

"Jeg er kronisk mistænkt, for de kan jo se, at FORSKERforum har gode kilder. Og de har en fornemmelse af, at vi taler sammen – og derfor har det også været en utrolig glæde, at historierne bagefter viste sig at fremstille fakta, som ledelsen ikke kunne anfægte."

XX har ikke lækket fortrolige oplysninger, men er alligevel overbevist om, at åbne

Privat mail el

Private er beskyttet af

Martin Gräs Lind, advokat og ph.d. med speciale i arbejds- og persondataret, siger, at det første man skal overveje i en given sag, er, om der er tale om en virksomheds-mail eller en privat mail:

"Hvis der klart er tale om en privat mail, så har ledelsen ikke lov til at gå ind og læse den, heller ikke hvis den ligger på virksomhedens mails-server. Så kommer den ind under korrespondance-hemmeligheden, som er beskyttet i straffeloven. Det er privatlivets fred."

Det gælder også en e-mail man har sendt til en journalist fra sin arbejds-mail-adresse:

"Hvis man skriver om sin arbejdsplads til en journalist, så benytter man sig typisk af sin ytringsfrihed som privatperson – man udtaler sig ikke på arbejdspladsens vegne – og i forhold til det, er der stadigt tale om en privat mail, som virksomheden ikke må læse."

Mail som bevis i fyrringssag

Men hvis ledelsen gør det alligevel og finder frem til en mail, som den mener, belaster medarbejderen, for eksempel som udtryk for illoyalitet, hvad så? Kan e-mailen bruges i en eventuel fyrringssag?

"Det er ret kompliceret. Vi har ikke nogen tydelig afgørelse, som viser et ulovligt tilvejebragt bevismiddel i en civil retssag er blevet afskåret. Der er derimod flere afgørelser fra Norge, hvor domstolene i afskedigelses-sager vedrørende illoyalitet bortskærer et bevis, fordi det er skaffet ulovligt og uetisk til veje.

citater ville føre til en penibel position på arbejdspladsen. Og det har også givet anledning til en ny påpasselighed, når det gælder brug af e-mails:

"Som jeg har forstået det, så har ledelsen formelt set ret til at læse med på ens e-mail – ligesom i en privat virksomhed. Jeg har ikke konstateret konkret, at ledelsen faktisk har læst med, og jeg tror de er tilbageholdende med det. Men min fornemmelse er, at de godt kunne finde på at gøre det, så derfor valgte jeg at undlade at bruge min officielle e-mail-adresse. Jeg bruger den private til kontroversielle ting", forklarer XX.

"Det samme gælder telefonen. Jeg foretrækker at bruge mobiltelefonen, hvis jeg vil være sikker på, at der ikke lyttes med. På et telefonanlæg kan man jo se hvem der ringer, og hvem der bliver ringet til."

"På den ene side, kan man sige, at det er ret paranoidt. Men hvis noget går galt, så kan man ikke skrue tiden tilbage, for tingene er jo registreret."

ler firmamail

brevhemmeligheden

Men herhjemme har vi ingen tilsvarende afgørelser. Ingen sager er mig bekendt nået frem til domfældelse. I straffesager er reglerne ret klare. Der kan man som udgangspunkt godt bruge de ulovligt tilvejebragte beviser, og spørgsmålet om det ulovlige ved fremskaffelsen må påkendes særskilt over for dem der har fremskaffet dem."

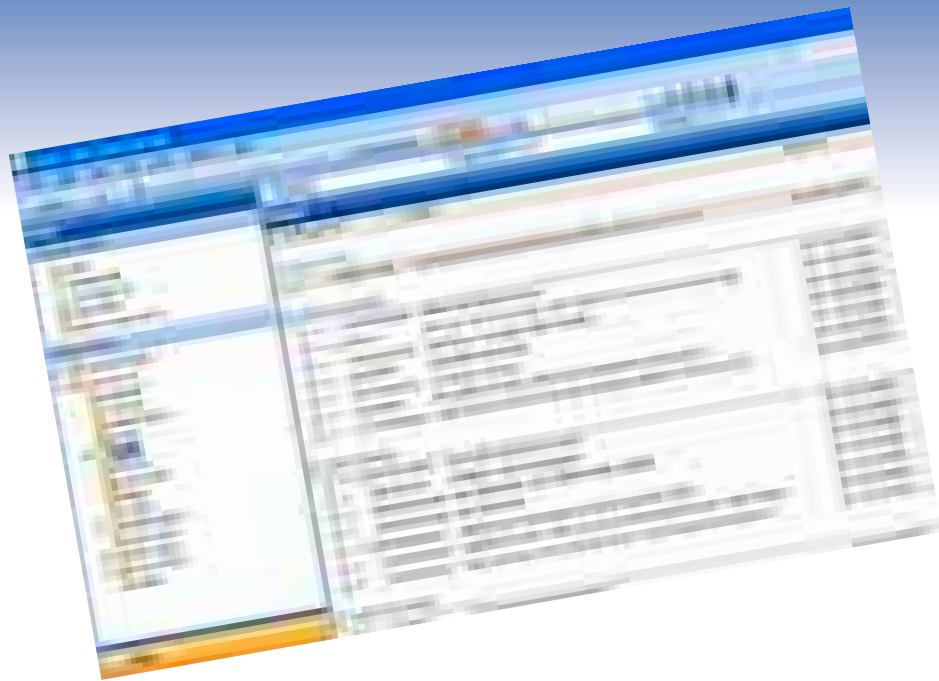
Der findes en enkelt sag fra Østre Landsret, hvor arbejdsgiveren gerne ville have ret til at gå ind i de private mails for at vise, at en afskedigelse var sket af lovlige og saglige grunde. Men i det tilfælde blev tilladelsen ikke givet, siger Martin Gräs Lind.

"Ledelsen har til gengæld ret til at læse med i de mails, der ikke er private og som vedrører medarbejderens arbejde, men her gælder, at ledelsen skal overholde en række retsgarantier som sikrer at persondata-behandlingen foregår lovligt. F.eks. skal arbejdsgiveren på forhånd oplyse hvad formålet med persondatabehandlingen er, således at dette meldes tydeligt ud til medarbejderne."

Illoyalitet kan være en privatsag

Men hvad så med retten til/muligheden for at søge i mail-databaser, for eksempel for at finde ud af, om nogle medarbejdere har sendt eller modtaget mails fra en given journalist?

"Enhver behandling af personoplysninger er underlagt persondatalovens almindelige behandlingsregler om saglighed og proportionalitet – der skal være et sagligt og lovligt

formål med søgningen. Kun særlige medarbejdere må have adgang til for eksempel en maildatabase, og de må kun søge efter noget, der har betydning for virksomheden. En direktør skal også overholde reglerne i persondataloven, og søgningen må f.eks. ikke have til formål at fremskaffe oplysninger fra private e-mails. Han må ikke bare gå ind og fiske privat korrespondance frem i e-mailbakkerne hos virksomhedens medarbejdere."

Men hvad så, hvis medarbejderens mistænkes for illoyalitet?

"Så kan der stadigvæk være tale om brud på den ansatte privatliv. Hvis man gør sig bekendt med indholdet af en privat e-mail, er det et brud på korrespondancehemmeligheden uanset med hvilket motiv den private mail læses. Hvis man blot gør sig bekendt med hvorfra, der er afsendt mails, så kan det faktisk også udgøre brud på reglerne om beskyttelse af korrespondancehemmeligheden og privatlivets fred. Jeg tænker her på reglerne i den europæiske menneskerettigheds-konventions artikel 8. Der er bl.a. faldet en dom, hvor Storbritanien blev dømt for krænkelse af bestemmelsen fordi en sekretær på et gymnasium fik overvåget korrespondancedata."

Men hvad risikerer arbejdsgiveren?

"Arbejdsgiveren risikerer bl.a. en bøde eller påtale for overtrædelse af persondatalovens regler, hvis Datatilsynet går ind i sagen."

Cowi: I sidste ende vores mailbox

Konsulentvirksomheden Cowi er et eksempel på hvordan spørgsmålet om medarbejderes e-mails behandles i praksis.

IT-sikkerhedschef Lars Heinrichsen forklarer: Medarbejderens mails er underlagt de generelle sikkerhedsbestemmelser, som siger, at medarbejderne i begrænset omfang må bruge deres arbejdsmail til private formål. Men i realiteten blandt firmaet sig ikke, hvis den ansatte opfører sig anstændigt og ikke frekventerer pornosites og andet uvedkommende for arbejdet.

Desuden har firmaet en regel om ret til at læse overskrifterne, altså det der står i emne-

feltet, men hertil har kun betroede IT-folk adgang. Og hvis IT-folkene går ind, skal medarbejderen underrettes om det.

"Vi har haft en chef, der bad om at få åbnet en mail-boks for en medarbejder der var syg. Der sagde vi nej. Han var nødt til at få en accept fra medarbejderen først."

Det er COWIs holdning, at det er firmaets mailbox, så virksomheden kan gå ind, men medarbejderen og den nærmeste overordnede skal orienteres først. Det kan være, at man går ind af tekniske grunde, fordi en medarbejder har lavet en *selvsvingmail*, så han hele tiden sender mails til sig selv.

Men der har også været personsager og chikanesager.

Accept fra medarbejderen

Hvad så hvis der er tale om private mails?

"Det hjælper ikke, hvis det er noget der berører firmaet, går vi ind. Og hvis man har adviseret i forvejen, må man godt. Det gælder logs og registre over søgning på internettet. Men vi må ikke føre dem tilbage til de enkelte medarbejdere uden at have en begrundet mistanke først. Og du skal have en accept fra medarbejderen før du gør det."

Hvis nu en ledelse ville lede efter en medarbejder, der havde lækket en historie til en journalist, kunne den så gøre det?

"Nu er Cowi jo normalt meget åben over for pressen, så jeg har svært ved at forestille mig at det kunne ske, men jeg går da ud fra, at en direktør kunne få gennemført sådan en søgning, hvis han ville, men han ville jo nok gøre det tys, tys, han behøvede ikke gå til mig for at få det gjort. Teknikerne kunne i teorien få en ordre uden om mig. Så jeg kunne sagtens by-passes i sådan en sag."

Og som medarbejder mener jeg, man ikke kan gardere dig mod den slags undersøgelser på din arbejdsmail - i sidste ende kan virksomheden sige, at den har brug for den og den information, og man må acceptere at man er underlagt virksomhedens regler."

TKW

Kritik af evaluerings-design

I kommissorium og i det fremlagte evalueringsdesign er der meget fokus på lovens formelle Men hvad med lovens bieffekter og omkostninger, spørger evalueringseksperter

Det er ingen hemmelighed, at videnskabsminister Helge Sander og hans embedsmænd helst havde foretrukket, at universitetsloven kun skulle udsættes for et uforpligtende "eftersyn", en klar markering af, at det er helt unødvendigt med en lovrevision. Men med 6488 protestunderskrifter mod den nuværende universitetspolitik og utilfredshed i Folketinget var han udsat for et større politisk pres, så han blev tvunget til at søsætte en større evaluering.

STORE UNIVERSITETS-TJEK

Der var derfor stor spænding om selve kommissoriets udformning, dvs. beskrivelsen af, hvad evalueringen skal undersøge. Men nu er kommissorium og evalueringspanel præsenteret, efter forhandling mellem især Videnskabsministeren og Socialdemokraterne.

Det omtales direkte af kommissoriet, at universitetets "frihedsgrader" skal undersøges. Begrebet politisk styring bruges ikke, men panelet er pålagt at lave "en belysning af udviklingen og virkningen af regelstyringen samt de økonomiske styringsinstrumenter, universitetet er underlagt".

Evalueringen skal være færdig i december 2009.

Evalueringdesign

Videnskabsministeriet agerer sekretariat for panelet, og ministeriet havde evalueringdesignet klar i november - før panelet blev udnævnt i december. Panelets metode og data-materiale spænder fra statistikker, rammebeskrivelser eller redegørelser fra universiteter, interviews eller spørgeskemaundersøgelser blandt forskere, interviews med universitetsledere m.m.

"Hvor meget indflydelse panelet har haft på designet, kan man ikke vide - men de har jo nikked ja til det, som foreløbig ligger der", konstaterer professor og evalueringseksperter **Hanne Foss Hansen**, som er kritisk overfor designet.

Hun kalder det en meget bred og sammentat evaluering, hvor designet nogle steder er stramt og hvor det andre steder er op til panelet selv at definere, hvor langt man vil gå, fx når det handler om politisk *følsomme* områder som medbestemmelse, fri akademisk debat, forskningsfrihed og frihedsgrader:

"I kommissorium og i det fremlagte evalueringdesign er der meget fokus på lovens formelle rammer. Men rammen er uens præciseret. Det betyder, at panelet selv kan definere nogle kritiske undersøgelser, hvis man

vil. Men mere passivt kan det også medføre, at panelet styres af det lagte evalueringdesign og det datagrundlag, som panelets sekretær eller ministeriet forsyner dem med.

Det er da vigtigt at se på de formelle indflydelsesveje, fora og hvilke mandater, organerne har. Men det giver ikke indblik i den daglige praksis.

Hanne Foss Hansen

Hvorfor evaluere fusioner allerede nu?

Evalueringen er opdelt i fem hovedtemaer: **Universitetsfusionerne** (herunder innovation og myndighedsbetjening), **medbestemmelse, den frie akademiske debat, forskningsfriheden samt universiteternes frihedsgrader**.

Det undrer evalueringseksperter, at det første fokuspunkt - "opfyldelse af formålene med fusionerne" - fylder så meget og er meget specificeret.

"Det er overraskende, at fusionselementet fylder så meget. Det forekommer meget tidligt at evaluere fusioner efter bare to år. Alle ved, at det tager en række år før man høster fusionsgevinster, så man kan spørge sig, hvorfor det element fylder så meget i evalueringen", spørger Foss Hansen og giver selv et tip: "Nogle ønsker åbenbart fokus på området. En næsten forudsigelig konklusion bliver, at der ikke er sket så meget! Anbefalingen kan derfor blive, at reformtempoet bør sættes op; integrationsprocessen mellem de løst koblede universiteter og sektorforskningen må højere på dagsordenen".

Hvad med bi-effekter og omkostninger?

Det undrer også Foss Hansen, at evalueringdesignet er så snævert:

"Fusionerne skal evalueres som en målopfyldelse, dvs. om man har realiseret planerne. Men det er en fattig evalueringsmodel, hvor man kun kan se ind i målområdet - men man kan ikke se bieffekter og omkostninger. Man kan konstatere om nogle af de formelle mål er nået, hvad angår ledelsesstruktur og institutsammenlægninger osv. Men man kan ikke se, om der er sket en ændring fra kerneydelser til periferi-ydelser, dvs. om man har fået større administrative byrder eller træghed i organisationen osv. Man risikerer altså helt at overse uhensigtsmæssigheder"

Risiko: Kun den formelle medindflydelse undersøges

Men mens fusionerne skal undersøges via målopfyldelse, så skal der tages andre krite-

rier og midler i brug på andre områder.

De studerendes og ansattes indflydelse og medbestemmelse skal fx undersøges ved at se på "den konkrete organisering", hedder det. Og hvordan medbestemmelsen så fungerer i praksis skal belyses ved en analyse af "den organisatoriske ramme på det enkelte universitet" (kvantitativ data) og ved "redegørelser fra universiteter". Og så skal ansatte og studerende interviewes om deres "oplevelse".

Foss Hansen: "Det er da vigtigt at se på de formelle indflydelsesveje, fora og hvilke mandater, organerne har. Men det giver ikke indblik i den daglige praksis. Der er nogle muligheder i loven, som muliggør, at medarbejderne kan deltage, men der er ikke udsigt til, at vi bliver klogere på, *hvad* de i praksis beskæftiger sig med og om de faktisk har reel indflydelse", siger hun.

"Med evalueringdesignet risikerer man at begrænse analysen til, om fx Akademisk Råd faktisk giver medbestemmelse inden for lovens snævre rammer - mens andre problematikker slet ikke rejses, fx om den snævre ramme for medbestemmelsen er uhensigtsmæssig, eller om der er uhensigtsmæssige bieffekter ved systemet. I den forstand er det panelet selv, som skal være opsøgende, hvis man vil konstatere, om Akademisk Råd er et organ hvor de ansattes repræsentation blot er formel, fordi man ikke har reel indflydelse".

Men kan virkelig undre sig over, at der slet ikke er fokus på, hvordan de nye ledelsesstrukturer fungerer og hvilke udfordringer, der er. Designet går udenom det centrale spørgsmål, om ledelsen faktisk fungerer.

Hanne Foss Hansen

Ingen undersøgelse af den stærke ledelse

En af de formulerede hensigter med universitetsreformen var at lave enstrengede strukturer og stærkere ledelse. Men evalueringen lægger slet ikke op til at vurdere denne. *Der skal ikke stilles spørgsmål til, hvordan den nye stærke ledelse fungerer? Og der skal ikke stilles spørgsmål til, hvad forskerne synes om de stærke ledere?*

"Men kan virkelig undre sig over, at der slet ikke er fokus på, hvordan de nye ledelsesstrukturer fungerer og hvilke udfordringer, der er. Designet går udenom det centrale spørgsmål, om ledelsen faktisk fungerer. Det er bemærkelsesværdigt", siger Foss Hansen. "Spørgsmålet kan kun komme op indirekte, fx igennem fokus på de ansattes medbestemmelse. Det er jo centralt spørgsmål om

To diskvalificerede panelmedlemmer?

e rammer.

lederne i praksis giver plads til de ansattes indflydelse på beslutningstagningen”.

Indsnævret undersøgelse af forskernes forskningsfrihed

Hvad angår den enkelte forskers forskningsfrihed, så er der indlagt begrænsninger i kommissoriet. Mens der på andre områder er lagt op til, at de ansatte interviewes om deres ’oplevede virkelighed’, så skal forskningsfriheden alene undersøges ved hjælp af en spørgeskema-undersøgelse og der skal kun spørges til ”pålæg af opgaver”.

”Det er et meget snævert design. Forskningsfriheden begrænses jo ikke bare af udtrykkelige ordrer. Forskeres forskningsfrihed kan begrænses af en række uformelle strukturer og rammer, som godt nok er svære at afdække, hvor den vigtigste måske er, om selvcensur fremmes i den nye type ledelsessystem og konkurrencesystemet?

Frihedsgraderne kan jo også være begrænset af de økonomiske styringsinstrumenter. Det er rigtigt nok en stor og kompleks problematik, men det havde da været interessant at analysere, hvordan de eksterne styringsstrukturer fungerer”, siger hun.

Den frie akademiske debat?

Der står i kommissoriet, at status for den frie akademiske debat på de danske universiteter skal belyses. Ifølge evalueringdesignet skal dette undersøges ved en undersøgelse af de lovgivningsmæssige og organisatoriske rammer for den akademiske debat, og ved indsamling af statistik om forskeres deltagelse i den offentlige debat – men intet om, *hvad* de taler om – samt ved en spørgeskemaundersøgelse blandt forskere.

”Der er meget fokus på rammevilkårene eller det formelle. Fordi mange forskere formidler eller optræder som eksperter betyder jo ikke, at der er en fri akademisk debat, fordi mange kan afholde sig fra at ytre sig om kontroversielle temaer”.

I evalueringdesignet er det problematisk, at panelet skal undersøge forskernes oplevelse af den frie debat via en spørgeskemaundersøgelse. ”Her er det jo fuldstændig afgørende, at der stilles spørgsmål, som giver forskerne muligheder for at give kritiske svar, som belyser alle de mulige begrænsninger i deres lyst til at deltage i offentlig debat”.

jø

To af evalueringspanelets medlemmer knyttet til OECD, og de har såmænd tidligere rost den reformstruktur, som de nu skal evaluere

Evalueringspanelet ved første møde i december: Dr. Abrar Hasan, uafhængig rådgiver. Dr. Agneta Bladh, rektor, Kalmar Universitet (formand). Professor Elaine El-Khawas, George Washington University. Professor Peter Maassen, Oslo Universitet. Fraværende var professor Georg Winckler, rektor ved Wiens Universitet

Det bliver ikke den liberale tænketank OECD, som får ansvaret for Store Universitetstjek 2009. Det ville Socialdemokraterne ikke være med til. Det blev i stedet et ”uafhængigt panel” på fem udlændinge, hvor videnskabsminister Sander ad bagdøren luskede to medlemmer ind med rødder i OECD-systemet, hhv. professor **Elaine El-Khawas** og rådgiver, dr. **Abrar Hasan**.

Og de to kan beskyldes for at have holdninger, som ligger tæt på Videnskabsministerens. De har nemlig i 2004 rost den danske universitetsreform ved at kalde den gamle lovs demokrati og selvstyre for ”uegnet”. De foreslog også mere strategisk styring af universiteternes forskning (FORSKERforum 171, febr.2004).

Evalueringen foregik i efteråret 2003 – et halvt år efter, at universitetsloven blev indført – i et OECD-panel, som skulle vurdere strukturen i lovreformen. Og de støttede reformen, konstaterede Helge Sander:

”OECD-evalueringen giver generelt ros til den historiske reform af universiteternes ledelse, uddannelse og forskning, som regeringen har fået bred opbakning til i Folketinget” (pressemeddelelse 6.jan. 2004).

Uafhængigt panel?

Men hvor uafhængige er de to medlemmer, når de har givet en aktiv anbefaling af et bestemt system, så de kan mistænkes for at være forudindtagne og have særlige briller på?

”Det er klart et dilemma. Positivt vil man kunne sige, at de jo har kendskab til den danske reform, så de hurtigt kan arbejde sig ind i materialet! Men det er da problematisk, at de selv har været med til at anbefale de reform-

elementer, som de nu selv skal til at se uvildigt på”, svarer evalueringseksperter **Hanne Foss Hansen**.

Men burde de ikke være diskvalificerede, fordi de vil have svært ved gå ind på områder, hvor de måske må indrømme at have taget fejl?

”Det er klart, at de kan mistænkes for at have nogle særlige interesser og kan have svært ved at se det uhensigtsmæssige i reformen. Det er jo svært at optræde selvkritisk i forhold til de præmisser, som de selv rådgav på tidligere”.

Mangler en national paneldeltager

Men Foss Hansen peger på et andet problematisk aspekt:

”Det undrer, at der er sammensat et panel udelukkende af udlændinge, uden en national person. Vi ved af erfaring at kommer man udefra er det svært at få fingrene ned i materialet. Og man kan vist roligt sige, at det herhjemme er en meget kontroversiel sag, som er politisk inficeret: Der har været løbende debat om loven. En underskriftsindsamling har samlet over 6000 protester. Senest har selve evalueringens kommissorium såmænd været til nær-forhandling mellem ministeren og Socialdemokraterne”, forklarer Hanne Foss Hansen:

”Derfor havde det været rigtigst at have en national person med, som kender den danske debat. Uden dennes viden, så kan panelet få svært ved at fornemme, hvad det er for et politisk spil, de er med i ...”

Videnskabsministeriet huser sekretariatet for evalueringen.

jø

Positioneringen i fuld gang

Stærke kræfter vil modsætte sig en lovrevision. Forskellige interessenter positionerer sig allerede nu i spørgsmålet om universitetsloven skal revideres eller ej. Det fremgik af Videnskabernes Selskabs årsmøde.

Videnskabsminister Helge Sander lytter – med ryggen til – mens professor Carl Bache fortæller om Videnskabernes Selskabs problemer med universitetslovens frihedsgrader. Siddende i baggrunden formanden for Videnskabernes Selskab Kirsten Hastrup og formanden for selskabets forskningsudvalg, Peter Harder

Jeg ser ingen grund til at ændre loven. Jeg overlader trygt til universiteternes ledelser – inden for lovens rammer – at administrere. Jeg ser ingen grund til at ændre på noget, når der ikke er konkrete beviser på, at lovens intentioner ikke fungerer efter hensigten. Kritikerne må altså være konkrete og fortælle, hvor der så at sige er 'lig på bordet'..."

Det er ingen hemmelighed, at videnskabsminister Helge Sander mener, at den igangsatte evaluering af universitetsloven ikke har som mål, at loven skal revideres. Han prøvede også – ifølge socialdemokraterne som skulle nikke ja - at få et snævert evalueringsdesign igennem, hvor det var den liberale tænketank OECD som skulle besætte formandsposten i panelet, og hvor der ikke skulle ses nærmere på frihedsgraderne for de ansatte m.m. Men det fik Socialdemokraterne forpurret, fortæller Socialdemokraterne.

Men Sander er ikke den eneste, som positionerer sig. Det fremgik af Videnskabernes Selskabs årsmøde.

Til lejligheden havde Videnskabernes Selskab – eller rettere Forskningsudvalget i sel-

skabet – forfattet en hvidbog om **"Ejerskab, ledelseskultur og de faktiske følger af universitetsloven"**. Det er et kritisk blik på universitetsloven og dens indfusede sektorforskning. Rapporten er kritisk, ja, men ophavsmændene understreger, at man ingen illusioner har om at vende tilbage til Styrelseslovens selveje, dels fordi der var uhensigtsmæssigheder dengang i 1970-1993 og dels fordi man er pragmatikere, der ikke vil provokere ved at foreslå politikernes horror-scenarier tilbage.

Hvidbogen er en kritisk gennemgang af lovens problemer og ikke mindst dens anvendelse. Og så præsenterer den et konkret forslag til lovrevision: Der er en modsætning mellem de formelle intentioner om, at universitetet har forskningsfrihed og så, at den enkelte forsker ikke har det. Et centralt problem er således ledelsens instruktionsbeføjelse i §17, stk.2: At institut-lederen kan "pålægge" en forsker bestemte opgaver, og at forskerens dispositionsfrihed dermed begrænses.

Et sammenhængende problem er, at det frie forskningsvalg udtrykkeligt skal ske

inden for "universitetets forsknings-strategiske ramme". Der er en overhængende fare for, at "lokalstrategiske hensyn" i takt med voksende konkurrence om penge kan begrænse forskningsfriheden.

Videnskabernes Selskab foreslår derfor en genindførelse af den individuelle forskningsfrihed. Selskabet tror imidlertid ikke på, at forskersamfundet kan overbevise politikerne *fornuftsmæssigt* om at give denne fri. Myten om uproduktive og udelige nulforskere på universiteterne er nemlig alt for sejlivet, så det nytter ikke at argumentere imod den. Derfor må forskersamfundet indgå en handel: I giver os den individuelle forskningsfrihed tilbage samt afskaffer den strategiske spændetrøje – til gengæld accepterer vi, at der laves en særlig "slendrian-kontrol": En evalueringsprocedure, som skal kunne spotte folk, der ikke passer deres arbejde (se FORSLAG s. 16).

Videnskabernes Selskabs udspil er præget af en klassisk akademisk – borgerlig-liberal - tankegang om, at den frie tanke hos den individuelle forsker er grundlaget for et

uafhængigt universitet. Det er også afsættet for Forskningsudvalgets talsmænd, **professorerne Carl Bache og Peter Harder**, hvis *positionering* så ud til at nyde bred opbakning fra det menige forskersamfunds professorer og lektorer.

Men der lyder dog et par advarsler mod at tro på, at tilkendelse af den individuelle frihed uden videre giver frie forskere:

"Det er meget godt med en formel forskningsfrihed. Men hvis du ikke har penge til at andet end at sidde på din stol, så bliver det ikke til noget. Derfor må der også være fokus på pengestrømmene, for de er en grundlæggende forudsætning for fri og kreativ forskning", siger **AU-dekan Svend Hyllebjerg**.

Og konstitueret rektor ved RUC, **Henning Salling Olesen**, bakker op: "Der er lidt for meget fokus på den individuelle forsker. Det giver et lidt skævt fokus. Fri forskning tjener også universitets diversitet. Det virkelige problem i universitetsloven ligger i koblingen mellem det lovmæssige 'pålæg' og finansieringen. Virkeligheden ude på universiteterne er jo, at stadig større hærskarer af forskere bruger kræfter på den næste ansøgning, alt imens den samlede universitetskultur forringes".

Forslaget fra Videnskabernes Selskab er et pragmatisk forslag, som ret beset ikke udfordrer magthaverne unødigt, bortset fra krav om lovrevision på et område. Selskabet stiller ikke forslag om en dybtgående revision, fx afskaffelse af bestyrelsernes 'eksterne flertal'. Selskabet foreslår heller ikke afskaffelse af de valgte ledere, ikke engang af valgte institutledere på det laveste niveau, der ellers er det, som forskerne på gulvet anser for det vigtigste.

I den forstand er årsrapporten alt for besindig for mere kritiske medlemmer af forskersamfundet, men de ytrer sig ikke ved årsmødet.

Hvis disse *ultras* endelig repræsenteres af nogle denne eftermiddag, så er det paradoksalt nok af Dansk Folkepartis *friheds-liberalist Jesper Langballe*, der i et underholdende indlæg sammenligner vederstyggeligheder: 1968'ernes universitetsmarxistiske ensretning og så den nuværende regerings strategiske åndsløshed og bureaukrati:

"De er lige nytteorienterede. 68'erne krævede forskning for folket. Regeringen ønsker forskning for erhvervslivet", siger han. "Hvorfor skal vi høre på ministerens tomme politikerslagord om, at man sprøjter forsknings-milliarder ud med en telefonbruser - samtidig med at nogle institutter ikke har råd til at købe ti bøger?"

Men Videnskabernes Selskabs konkrete og pragmatiske forslag undlader Helge Sander helt at kommentere denne eftermiddag, simpelthen fordi han mener, at forslaget er unødvendigt. For loven er jo god nok. Det er hans *positionering*.

Også andre i salen positionerer sig, og støtter ministerens synspunkt. Det er ikke overraskende dele af det *establishment*, som har fået magt i det nye topstyrede system. Der kommer markeringer fra repræsentanter for lederlaget, som erklærer enig i, at lovrammen er god nok. Den misbruges bare til en ministeriel og politisk detailstyring, som gør autonomien relativ: "Det er ikke dårlig lovgivning, og man kan ikke lovgive om dårlig ledelse. Og hvad angår ledelsens strategier, så kan man ikke nå sandheden i videnskaben, hvis man ikke satser netop der, hvor sandheden er", siger **DTUs prorektor Knut Konradsen**.

Også andre i salen positionerer sig, og støtter ministerens synspunkt. Det er ikke overraskende dele af det establishment, som har fået magt i det nye topstyrede system

En repræsentant for de eksterne bestyrelsesmedlemmer har en lidt anden vinkel. Også han synes, at lovrammen er god nok. Det handler bare om at få indarbejdet en kultur med "ledelse":

"Der er ikke et lovgivningsproblem. Politikerne har givet de nye bestyrelser beføjelser og vi skal have tillid i politikerkredse. Men det handler fundamentalt om ledelse på universitetet. Forskningsfrihed er noget som lederne skal gribe og lære", mener **Claus Bræstrup**, eksternt bestyrelsesmedlem på KU og fra medicinalfirmaet Lundbeck.

Universitetsloven og dens forvaltning er en sammenblanding af to meget forskellige styringsmodeller, og det er noget rod.

Siger **statskundskabsprofessor Jørgen Grønnegård Christensen** i en umisforståelig teknisk gennemgang af ulogikker i universitetslovens tekst og i lovens anvendelse. Der kan være forskellige styringsmodeller på offentlige organisationer: På den ene side en gammeldags med central styring og efterfølgende godkendelse via kontrol (*ex ante*). På den anden side en mere decentral, som giver relativ autonomi under givne spilleregler, med en efterfølgende rapportering, hvor der bliver set på om der er disponeret fornuftigt (*ex post*).

Løsningen er, siger Grønnegård, at tone rent flag og satse på én styringsmodel, hvor han personligt vurderer, at en vidensinstitution som et universitet hører under den decentrale model med et faktisk selveje, med klar flerårig finansiering, og med ansvar overfor Rigsrevisionen: "Man må ikke se isoleret på universitets-

loven, den må ses i sammenhæng med andres styringssystemer som fx finansieringen, som ikke er reguleret af loven ..."

Og så kommer der et vildskud til sidst. Det er **Jens Rostrup-Nielsen** – 40 år i Haldor Topsøe og første danske medlem i EU's nye forskningsråd – som har fået til opgave at tale under temaet "*Skal det nytte?*".

Han lægger indbydende ud: "Vi i erhvervslivet tror ikke på den lineære model, hvor man via fastlæggelser af strategier for universitetsforskningen kan opnå forskningsgennembrud. Deres forskningsbidrag er en dråbe i havet. Vi er interesseret i kompetente og dygtige kandidater. Det er den bedste vidensoverførsel".

Men han afmonterer lynhurtigt sit frihedsafsæt ved at harcellere over det nuværende systems *ligemageri*. Det går langsomt op for forsamlingen, at Rostrup står for en rabiater, *elitær* position. Han går ind for, at forskningsbevillinger ikke skal gives igennem små klat-bevillinger, men gennem millioner til de bedste på udvalgte strategiske områder. Og det er kun eliteforsknings-universiteterne – "vi har ikke råd til mere end nogle få af international karakter". A-universiteter og så provinsuniversiteter.

Nogle sidder noget rystede tilbage efter Rostrups åbenhjertige elitisme, den *konsekvente* gennemførelse af Regeringens strategiske styring.

Tilbage på den aktuelle kampbane fremgår det af Sanders indlæg, at han faktisk ret hårdnakket vil modmodarbejde en lovrevision, inkl. en lempelse af instruktionsbeføjelsen. Afvisningen fremgår indirekte allerede af hans indledende bemærkning: "Jeg hæfter mig ved, at I på side to skriver, at der ikke er generel utilfredshed med lovens intentioner".

Og da han har hørt på de tre timers debat, så trumfer i sit afsluttende indlæg: "Jeg hører Jer sige, at I anerkender Folketingets ret til at prioritere samfundets ressourcer og jeg hører, at I anerkender universitetsloven ..."

Den sammenfatning var enten udtryk for, at Sander slet ikke havde læst årsrapporten, som utvetydigt foreslår lovrevision, og at han ikke havde fattet en bønne af årsmødets debat. Eller også afspejlede det bare en fræk politiker – *Magtens arrogance* - som tillader sig at manipulere, dvs. påføre omgivelserne sin fortolkning, fordi han har definitionsmagten.

Og han slipper faktisk ud af lokalet uden at blive modsagt. Måske fordi de kloge professorer ikke har det trænede politiske øre til at høre den slags politiske manipulationer. Eller fordi forskere såmænd bare er pæne mennesker, som helst undgår at sige Øvrigheden direkte imod.

Slendrianledelse: Behovet for en 'Er

For at imødegå myten om nulforskere må der som alternativ til den nuværende lovtilstand indføres kontrolmekanik, som
Til gengæld må politikerne afskaffe begrænsningerne i den individuelle forskningsfrihed - institutlederens instruktions

En del af baggrunden for den kontrolorienterede struktur, der netop nu lægges ned over universiteterne, er den udbredte forestilling om, at der kan sættes lighedstegn mellem, at forskerne laver, hvad der passer dem, og at forskerne ikke laver noget af værdi for samfundet – eller rent ud at de ikke laver noget som helst. Der er en udbredt stereotyp, ifølge hvilken en universitetsansættelse er en licens til at gå ind til den evige hvile.

REVISIONS-FORSLAG

Dette er imidlertid en myte: Der er procentvis ikke flere uproduktive eller udelige personer på universiteterne, end der er i enhver anden organisation, inklusive forretningsvirksomheder, ministerier og skoler. Den pludselige og voldsomme øgning af ansættelserne i årene 1965-72 bragte en del medarbejdere ind, som viste sig ikke at kunne leve op til kravene, men de er nu enten overgået til andre ansættelser, opfanget af nulforskerjagten i 1980'erne eller gået på pension. Myten er imidlertid så sejlivet, at det efter vores erfaring ikke nytter at argumentere imod den. Da den blokerer for den samfundsmæssigt optimale måde at revidere Universitetsloven på, er der behov for en of61 fensiv tilgang til problemet. Vi foreslår derfor, at Danske Universiteter lægger op til en forhandling med regeringen og de politiske partier om en særlig kontrolprocedure, der kan skabe ubetinget tillid til, at bedre garantier for forskernes suverænitet ikke misbruges til at dække over slendrian.

Det ligger i de forslag, der er anført i vores rapport, at samfundet kan være godt tjent også med medarbejdere, der på et tidspunkt ophører med forskning af den slags, der giver publikationer og citationer i internationale tidsskrifter – under den forudsætning, at de løser andre vigtige opgaver såsom samarbejde med institutioner uden for universiteterne, øget undervisningsbyrde, pædagogisk udviklingsarbejde, lokale administrative funktioner osv. Hvis en kontrolfunktion skal gavne samfundet i stedet for at skræmme alle VIP'er væk fra den slags arbejde, der sikrer, at institutionerne fungerer i hverdagen, kan den derfor ikke have karakter af citations- eller publikationstællinger af den slags, man kan gennemføre for alle medarbejdere hele tiden. Man kunne fx forestille sig, at et begrænset antal institutter hvert år blev udtaget til eftersyn af en underkomite under rigsrevisionen, hvorefter institutlederen skulle dokumentere, at alle medarbejdere løftede en fuldt ud tilfredsstillende arbejdsbyrde i relation til de opgaver, der sorterer under instituttet.

Kontrollen skulle ikke dække flere institutter, end at komiteen kunne nå at danne sig et reelt indtryk af, hvad der foregår – sådan at man kunne nå om bag abstrakte indikatorer. Hvis der konstateredes problemer med uproduktive medarbejdere, skulle det naturligvis i første omgang udløse en kritik af den leder, der ikke havde vist sig i stand til at lede og fordele arbejdet på rimelig vis – men det ville uundgåeligt også rejse spørgsmålet, om de pågældende medarbejdere måske kunne undværes. En sådan ren slendrian-evaluering ville derfor skabe en fælles interesse mellem ledere og medarbejdere om, at alle til enhver tid kunne dokumentere en overbevisende indsats. Den statistiske risiko for, at komiteen en mandag morgen sad på institutlederkontoret, behøvede derfor ikke at være ret høj, for at det kunne skabe en situation, hvor problemet reelt forsvandt helt. Universiteterne ville dermed kunne blive samfundets dukse på dette punkt.

Vi regner ikke med at blive synderlig populære på dette forslag. Fordi problemet

reelt er så beskedent, kan man spørge, om det virkelig skulle være nødvendigt at drive klapjagt på de få personer, det drejer sig om, typisk mennesker, som i forvejen har problemer nok at slås med. Vores vurdering er imidlertid, at den sejlivede vrangforestilling om problemets omfang har så store omkostninger for universiteterne og dermed for samfundet som helhed, at denne tilgang er berettiget. Desuden har vi en forhåbning om, at der kan være en positiv effekt, som har undgået de flestes opmærksomhed, men som faktisk åbenbares i forbindelse med nulforskerjagten. Når ledelser på taktfuld og konstruktiv vis drøfter mulighederne med personer, hvis egen forskning er kommet ned på lavt blus, er det et ikke usandsynligt udfald, at de pågældende blomstrer op ved de nye opgaver, de ender med at påtage sig, hvad enten det er myndighedsopgaver, inddragelse i arbejdet med eksternt finansierede forskningsprojekter eller noget helt tredje.

ndlösung'

m skal afsløre uproduktive medarbejdere.
beføjelse, foreslår Videnskabernes Selskab

OKUMENT

Konkurrencepresset på universiteterne er nemlig så stort, at den enkelte person ikke kan undgå at mærke problemet med utilstrækkelig forskning som en sten i maven, længe inden andre når at registrere noget. I en sådan underskudssituation er den normale reaktion imidlertid at gå stille med dørene, og det at kontakte ledelsen ville fornemmes som en total kapitulation. Hvis man skaber en situation, hvor ledelse og medarbejdere har en indlysende fælles interesse i at sørge for, at der aldrig er noget at komme efter, vil det reelt kunne være en retningsplanke for nogle af dem, der ikke på de nuværende præmisser når at komme på ret køl.

Men den centrale motivation for forslaget skal understreges endnu engang her til sidst. Det skyldes den helt fatale sammenblanding, der er sket mellem to vidt forskellige ledelsesproblemer. Det ene handler om, hvordan man skal få ram på folk, der ikke laver nok for deres løn. Det andet handler om, hvordan man skal lede folk, der tilhører eliten på deres felt, spontant arbejder betydelig mere, end de bliver lønnet for, og som kunne tjene mere ved at tage et arbejde uden for universiteterne. Et specifikt tiltag rettet imod det første problem vil have den vitale funktion, at enhver kommissærtænkning til gengæld kan holdes totalt ude fra spørgsmålet om universitetsledelse generelt og dermed undgå at påvirke hverdagen for dem, der fungerer godt. Hvis forskere generelt bliver ledet efter principper, der signalerer, at de bliver opfattet som folk, der skal bankes på plads i femårsplaner og holdes i ørene hele tiden, vil det blive en katastrofe for de danske universiteter – og for nationen som helhed.

KILDE: "Kvalitet og styring i fremtidens universiteter: Ejerskab, ledelseskultur og de faktiske følger af universitetsloven", Årsrapport 2009 fra Forskningsudvalget i Videnskabernes Selskab (Januar 2009)

Presset Sander håner kritikere

DEADLINE mandag d. 26. januar 2009: Helge Sander, studievært Adam Holm og Peter Harder

"De kritikere af universitetsloven, som sætter dagsordenen, er jo et antal forskere. Men der er mange andre, som er jublende lykkelige – især de forskere, som bliver prioriteret i disse år, hvor forskningen tilføres masser af millioner og milliarder. Så er der selvfølgelig nogle, som ikke bliver prioriteret. Og de finder på en masse bortforklaringer, og det er kritikken et bevis på ..."

Sådan lød **videnskabsminister Helge Sanders** svada overfor sine kritikere – personificeret ved professor Peter Harder – da partierne stødt sammen i DRs DEADLINE (26. jan.). En tydeligt irriteret minister måtte ty til hån af sine kritikere som forsmåede forskere, der bare ikke er dygtige nok til at få del i Regeringens lagkage.

Det var kulminationen på en ordveksling, som afslørede en minister, der er presset, efter at han i syv år har nøjedes med at kommunikere med toppen af universitetssystemet - bestyrelser og rektorer - der ikke har sagt ministeren imod. Men det er tydeligt, at ministeren er ude at svømme, når han bevæger sig ud i debat med det menige forskersamfund, for så afsløres en kulturkløft, hvor ministeren ikke forstår eller ikke vil anerkende frihedskravene i den universitetsverden, som han er minister for. Og han vil gøre alt for at forpurre en revision af universitetsloven.

Det fremgik af debatten, som var fremprovokeret af Videnskabernes Selskabs hvidbog 2009, der kalder Sanders universitetsreform for "et sovjetisk kontrolapparat: Bureaukrati, bogholderi og bullshit". **Professor Peter Harder** argumenterede for et krav om, at lovens kommandostruktur – institutlederens 'instruktionsbeføjelse' – må væk, for den er skadelig for et frit akademisk forskningsmiljø.

Helge Sander svarede helt formelt: "Ytringsfriheden er sikret i grundloven. Forskningsfriheden i universitetslovens tekst. Jeg kan ikke gøre andet end at skrive det i

loven. Kom med eksempler på, at det ikke overholdes".

Interviewer: "Jeg talte med en forsker, som kaldte det paradoksalt med en minister, som har partibog fra Danmarks Libe-

De kritikere af universitetsloven, som sætter dagsordenen, er jo et antal forskere. Men der er mange andre, som er jublende lykkelige – især de forskere, som bliver prioriteret i disse år, hvor forskningen tilføres masser af millioner og milliarder. Så er der selvfølgelig nogle, som ikke bliver prioriteret. Og de finder på en masse bortforklaringer, og det er kritikken et bevis på ...

Helge Sander

røle parti, og som er med til at knæsette en instruktionsbeføjelse, som giver frit metodevalg, men ikke fri forskning?

Sander: "Der er da fri forskning. Men behøver I være to mod en hele tiden ..."

Interviewer: "Jeg stiller bare spørgsmål ..."

Sander: "Nej, du gør ej. Du henviser hele tiden til nogen ting, der underbygger kritikken", sagde ministeren og fulgte snart efter op med et personligt angreb på sine kritikere:

Sander: "Det er typisk for Peter Harder og kompagni. Peter Harder kan ikke lide ledelse".

Peter Harder: "Jeg har ikke noget imod ledelse. Ledelse kan være godt. Men for at der skal være forskningsfrihed, skal der være et rum, hvor ledelsen ikke kan bestemme. Instruktionsbeføjelsen betyder, at der ikke er forskningsfrihed. Der er ikke åbenbare eksempler på 'pålæg', for lederne er jo ikke så dumme, at de udsteder militære kommandoer; det sker på en mere snigende måde. Og bare truslen om, at lederen kan pålægge, er en indskrænkning af friheden ..."

Og det var så her, at Sander følte sig så meget på udebane, at han tyede til at mistænkeliggøre og håne.

Universitetslovens bogstav er god nok – problemet er, hvad den bruges til, lød rektor

”Det er den frie forskning og forskernes engagement – *con amore* – som skal drive forskningen frem. Til fri forskning hører frie rammer og frie forskningsmidler. Men Regeringen styrer og ’konkurrenceudsætter’ midlerne, så frihedsgraderne begrænses. I universitetsloven ligger fx at der skal fastlægges en forskningsstrategi via ’udviklingskontrakter’, og at den enkelte forsker kan pålægges forskningsopgaver. Det var noget af det, som gjorde, at de radikale sagde nej til universitetsloven i 2003”.

Sådan lød det fra den radikale forskningsordfører **Marianne Jelved** i hendes indledende indlæg ved DMs årlige møde for tillidsfolk på universiteterne. Og der var indbudt en række politikere til at markere og debattere synspunkter om universitetsloven m.m.

Jelved: Markedsgørelse af mange sektorer

For Jelved – som er formand for Folketingets Videnskabsudvalg – er universiteternes problem imidlertid ikke enestående:

”Det er ikke bare på universitets- og forskningsområdet, at der sker konkurrenceudsættelse. Den sker også på skoler og mange andre offentlige områder. Jeg kender 60.000 deprimerede folkeskolelærere, som oplever at alle beslutninger tages hen over hovedet på dem, pakket ind i retorik og italesættelse”.

”Bagved ligger det virkelige problem, nemlig at Regeringen – og Dansk Folkepartis Thulesen Dahl – er fuldstændig overbevist om markedskræfternes lyksaligheder. Og selve mekanismen bag denne generelle *markedsgørelse* er en langt større katastrofe i det daglige, end den isolerede konkurrenceudsættelse på enkelte områder. Universiteternes bevillinger kan vi jo lave om på. Men hovedproblemet bagved er en markedsgørelse, som underminerer borgerbegrebet og den offentlige sektor, via nogle mekanismer som nogle opfatter som naturlige – hvad de altså ikke er! Det har jeg sat mig som mål at få afløret, inden jeg holder op med at være politiker ...”

Dem og Os

Debatten i politikerpanelet kom ikke overraskende til at handle om den netop igangsatte evaluering af universitetsloven, herunder især hvad der kan komme til revision:

”Universitetsloven 2003 var ligeså stor en revolution som styrelsesloven 1970 – men bare den modsatte vej. Det er en hierarkisk og topstyret struktur, som ikke er set i universitets-historie”, konstaterede Jelved. ”Enqueter fortæller, at de ansatte oplever forringede frihedsrammer og arbejdsvilkår. Næsten halvdelen af universitetslærerne har

skrevet under på en underskriftsindsamling imod loven. Det tolker jeg som dybt ulykkeligt, for det er udtryk for en kultur, hvor ledere og ansatte opfatter sig som Dem og Os ...”

Men her blev hun ikke uventet modsagt af rektorkollegiets formand **Jens Oddershede**:

”Jeg er da bestemt påvirket af underskriftsindsamlinger og enqueter blandt de ansatte. Og universitetet er de ansatte og de studerende. Og jeg opfatter mig som deres repræsentant og ikke ministeriets eller politikernes. Jeg vil altså opponere mod, at der skulle være et modsætningsforhold mellem mig og mine ansatte. Men universitetet kan have et modsætningsforhold til andre; jeg er jævnlige i konflikt med den herskende magt-klasse, for at sige det ligeud”.

Og hvis forskningsfriheden er truet, så skyldes det politisk styring:

”Bevillinger er en styringsmekanisme, som sætter forskerne i en spændetroje. Hvis vi får for få basismidler til fri disposition, så er det en alvorlig styring. Derfor er jeg da glad for, at der nu skal laves en analyse af systemet med basis- og konkurrenceudsatte midler”, sagde han. ”Hold i øvrigt øje med den analyse: Den bestilles af Finansministeriet hos et konsulentfirma, og det interessante bliver de kriterier, som skal vurdere ’balancen’ i systemet – for det er jo ikke et teknisk, men et politisk holdningssspørgsmål”.

Den åbne akademiske debat er præget af et tilbageholdende miljø. Kritiske forskere optræder fx to eller tre eller flere sammen, når de går ud i offentligheden, sjældent alene. Og hvis nogle går ud solo, er det, fordi de er enige med Regeringen ...”

Marianne Jelved (Rad.)

Hvad skal revideres i loven

Debatten i politikerpanelet – og med tillidsfolkene – kom ikke overraskende til at handle om den netop igangsatte evaluering af universitetsloven, herunder især *hvad* der kan komme til revision i loven. Og her kom et interessant indspil fra rektor Oddershede, som mener, at loven for så vidt er god nok – der er måden loven forvaltes på, som er forkert:

”Jeg glæder mig til den evaluering. Men man skal skille tingene ad, nemlig hvad der skyldes universitetsloven og hvad der skyldes den måde, som den forvaltes på. Der ligger en djævel i detaljen, fordi lovens bogstav kan bruges til mere end det var intentionerne. Hovedproblemet er manglen på frihedsgrader, fordi loven bruges til at indføre styring

og kontrol ovenfra. Universiteterne bliver sat overfor inter-ministerielle styringsformer. Vi udsættes for regelstramninger om re-eksamination, sprogregler, måltidspolitik osv., som irriterer mine medarbejdere”.

Den åbne akademiske debat

Under indflydelse af utilfredsheden med KUs naturvidenskabelige dekan i ugerne forud spurgte tillidsfolkene, *om der ikke burde være en sikkerhedsventil, så de ansatte kunne skaffe sig af med en leder?* Også her var Oddershede imod, at regler om at et simpelt flertal kan afsætte en leder. Det er Rektors beslutning og en eller anden form for sladrehanks-ordning (’whistleblower’) kan give Rektor mulighed for at agere.

Men ellers var det ikke Oddershedes indtryk, at ytringsfriheden har fået det dårligere: ”Jeg synes ikke den akademiske debat har ændret sig meget. Nogle medarbejdere tier stille, men sådan var et også tidligere”.

Her var Marianne Jelved slet ikke enig: ”Den åbne akademiske debat er præget af et tilbageholdende miljø. Kritiske forskere optræder fx to eller tre eller flere sammen, når de går ud i offentligheden, sjældent alene. Og hvis nogle går ud solo, er det, fordi de er enige med Regeringen ...”

Politikerpanel til tillidsmandsmøde: Johanne Schmidt Nielsen (Enhedslisten), Marianne Jelved (Rad.), Michael Christiansen (S), Hanne Agersnap (SF)

Oddershede: Genindførelse af institutråd

Repræsentanterne fra de radikale, Enhedslisten og SF kræver lovrevision, så ledelserne får legitimitet ved at de ansatte gives reel indflydelse. Med Marianne Jelveds ord:

”Der skal være institutråd, som ansætter institutlederen. Akademisk Råd skal have reel indflydelse på budgetter og strategier. Udviklingskontrakter – som i dag skrives med ført hånd fra ministeriet – må ikke være styrende, men skal blot angive politikernes forventninger. Og så videre. Universiteter trives bedst under udstrakt frihed, men med ansvar overfor samfundet og politikerne”

Men ud fra rektorformand Jens Oddershedes udsagn så er rektorer og bestyrelser – ikke overraskende – ganske godt tilfredse med deres magtbeføjelser:

”Jeg vil kraftigt advare mod, at der laves om på den enstrengede ledelse. Hvis der indføres valgte ledere ind-imellem, så risikerer man stammekrig, hvor dekaner og fakulteter handler i egeninteresse. Udpegede og ansatte ledere har en forpligtelse til at samarbejde”, sagde han.

Men Oddershede havde dog en åbning:

”Vi kan forbedre strukturen, ved at medarbejderne inddrages mere i beslutningerne på det lokale plan. Personligt mener jeg, at det kan ske gennem oprettelse af institutle-

delser, hvor alle parter er valgt, så de sidder med et vist mandat, som en god leder ikke kan ignorere. Institutrådet skal for eksempel have indflydelse på – *sige god for* – budget og strategi. Og det skal have indflydelse på, hvem der bliver institutleder, fx en vetoret overfor hvem i et ansøgerfelt, man ønsker”, sagde SDU-rektoren.

”Jeg har svært ved at se, hvordan man kan forbedre Akademisk Råds indflydelse, for rådet sidder i en mellemposition, hvor parterne er for langt fra det lokale niveau problemer”

Socialdemokraternes rolle

Jelved beklagede, at der ikke var repræsentanter fra Regeringen til stede, så man kunne få en åben debat. Men så var der en socialdemokrat at skyde på:

”Jeg regner da med, at der kommer et andet Folketingsflertal en dag, som kan lave universitetsloven om. Jeg har aldrig begrebet, hvad Socialdemokraterne ville som aftaltpart med Regeringen på dette område. Hvad er ideen for eksempel med et eksternt flertal i bestyrelsen – jeg forstår ikke, at Socialdemokraterne ser ud til at være så svære at flytte på det område ...”, spurgte hun.

”Vi fra Socialdemokraterne mener fortsat, at bestyrelser med eksternt flertal og

ansatte ledere er mest hensigtsmæssigt, hvis der skal træffes strategiske beslutninger og der skal samarbejdes med erhvervslivet om innovation. Vi vil ikke melde ønsker til lovrevision ud på forhånd. Men hvis der kommer en evaluering, som viser, at det ikke fungerer, så er det jo som udgangspunkt argumenterne som tæller, og så må man da overveje en revision. Men det er en balanceakt mellem åndsfriheden på den ene side og hensynet til erhvervslivet på den anden”, svarede socialdemokraten **Michael Christiansen** på vegne af partiets ordfører Kirsten Brosbøl.

Det fik så Enhedslistens **Johanne Schmidt-Nielsen** på banen:

”Det forekommer som om, Socialdemokraterne tror, at bare der kommer flere basismidler, så er alt godt. Men det hjælper jo ikke, hvis midlerne styres strategisk – under et topstyre med en bestyrelse med eksternt flertal i toppen”

”Men hvordan vil så sørge for erhvervslivets interesser, hvis disse ikke er repræsenteret i bestyrelsen”, replicerede socialdemokraten.

”Ja, i hvert fald ikke igennem et eksternt flertal i bestyrelserne – det lyder jo nærmest som ’stakkels erhvervsliv, hvis de ikke får lov at bestemme over hele universitetet’ ...”

Hvorfor taler ingen om valgte institu

- spurgte tilhører på konference, hvor udnævnte institutledere fortalte om deres ønsker til

"Jeg kan høre Jer - som udpegede institutledere - have en masse sympatiske hensigter om, at institutledere skal værne om det kollegiale. I taler også om, at institutledere skal være 'i øjenhøjde' og have opbakning og legitimitet blandt de ansatte. Men det er mærkeligt, at I slet ikke tematiserer, at institutlederne kan vælges? Hvis en leder er valgt nedefra, så undgår man jo den snak om manglende legitimitet".

DPU-ektor Charlotte Paludan undrede sig, da hun havde lyttet til et panel på fem institutledere, hvoraf ingen havde nævnt noget om valgte institutledere frem for udnævnte. Institutlederen optrådte i et panel til en AC-høring "**Universitetsevalueringen 2009: Frihedsgrader og forskningsfrihed**" d. 29. januar.

De fem institutledere var måske lovligt undskyldte. Dels fordi de var blevet bedt om at tale om "God institutledelse". Og dels fordi **AC-formand Sine Sunesen** i sin indledning til konferencen havde sat *sine grænser* ved kun at tale om "medarbejder-inddragelse", og ikke med et ord nævnte "valgte institutledere" som et krav til en kommende universi-

tetsreform. Valgte ledere er ikke noget, som AC-formanden ville tage i sin mund, selv om hun faktisk er formand en paraplyorganisation, der har menige universitetsforskere som sine medlemmer.

Institutledere: 'Burgerledelse

Institutlederne fortalte samstemmende om deres problemer med "burgerledelse", som består i at svømme rundt i ketchup og remoulade midt i den overskårne bolle, mens der er en stor bolle ovenover og nedefra en grovbolle (**Johs. Nørregaard Frandsen, SDU**).

Aalborg-institutleder Morten Lassen fortalte om vanskelighederne ved den dobbelte loyalitet, nemlig opadtil i forhold til topledelsen og nedadtil, hvor man skal forsøge at skaffe forståelse og legitimitet for "performance-styring" m.m.: "Der opstår en vis spænding, hvor det er let af skyde på institutlederen som budbringer. Det kollegiale er væk, og personalet risikerer et kifte fra den kollegiale loyalitet, hvor alle vænnes fra engagement og der udvikler sig en lønmodtagerkultur: 'hvad får jeg af timer for det' ..."

SDU-institutleder Johs. Nørregaard Frandsen: "Institutlederen skal skabe rammerne for et godt fagligt fællesskab på det lokale niveau. Han skal sørge for, at det lodrette hierarki ovenfra – rektor, dekan og administration – pludselig flader ud lokalt".

CBS-institutleder Peter Lotz: "2003-universitetsloven var unødvendig og lettere skadelig, men det kan relativt let repareres. Det skal imidlertid ikke ske ved at afskaffe institutlederens instruktionsbeføjelse, for den er nødvendig, hvis man skal få alle til at agere i samme retning. Men den skal selvfølgelig bruges med varsomhed".

RUC-institutleder Ib Poulsen: "Institutlederen skal være loyal opadtil og en talsmand for dem nedefra. Og ligesom de menige universitetsforskere evalueres hele tiden, så bør der også indføres jævnlige lederevalueringer".

Udnævnte institutledere: Nej til valgte institutledere

De fem institutledere er alle udnævnte – og ingen af dem var tilhænger af at genindføre valgte institutledere, fremgik det af deres svar

Sander vil ikke debattere

Sander vil for enhver pris undgå debat med forskersamfundet.

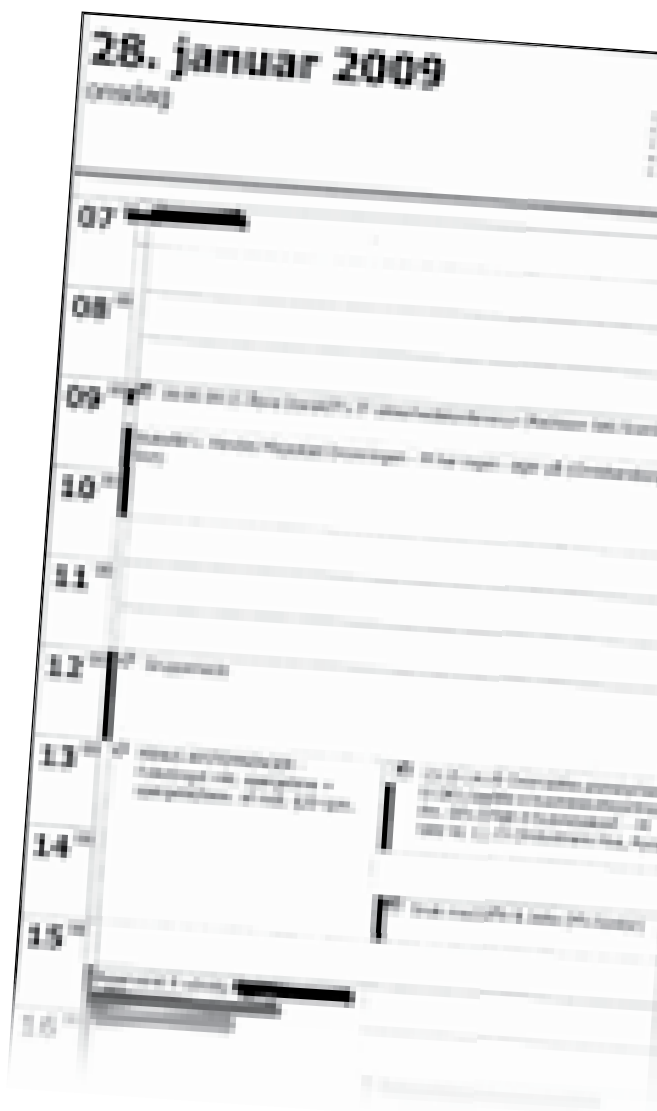
Det må være konklusionen efter at ministeren meddelte AC, at han ikke kunne være hovedtaler ved AC-konferencen d. 28. januar om "**Frihedsgrader og forskningsfrihed**" i KUs festsal. AC havde tidligt inviteret ministeren, men ministeren meldte fra med det samme – uden forslag til alternative datoer. Nu afslører en aktindsigt i ministerens kalender så, at ministeren faktisk havde tid i sin kalender den pågældende dag:

Kl. 9.05 – 9.15 skulle han godt nok åbne en IT-sikkerhedskonference. 9.30 – 10.30 var der Statsråd, hvor ministeren har mødepligt.

Men fra 10.30 – 13.15 var der i hvert fald en fri kalender, indtil Sander skulle overrække "pionerprisen" til Danmarks bedste e-business-virksomheder. En travl kalender var imidlertid en søgt undskyldning. Ministeriet havde forklaret for AC, at Ministeren ikke vil i offentlig polemik om den igangværende evaluering af universiteterne. Men den forklaring harmonerer slet ikke med, at han ugen forud optrådte på Videnskabernes Selskabs årsmøde.

Også topfolk i ministeriet blev inviteret til AC-konferencen, men efter en tænkepause blev der meldt tilbage, at embedsmændene heller ikke ønskede at optræde som oplægsholdere eller paneldeltagere.

Aktindsigt: Helge Sanders kalender for den dag hvor AC holdt konference. Han har god tid fra 10:30 og frem

til Charlotte Paludan.

De mente groft sagt, at valgte institutledere har svært ved at træffe upopulære beslutninger og skære igennem - men alle efterlyste alligevel et system, hvor de ansatte i højere grad "inddrages" - og det er muligt inden for lovens givne rammer.

Men i løbet af debatten var der også flere som åbnede op for indførelse af en institutledelse med en vis kollegial repræsentation, uden at nogle tilsyneladende mente, at der skulle fastslås en lovmæssig ret hertil. Et andet forslag til lederudpegning kan være en veto ret ved lederudpegning, hvor de ansatte får ret og ansvar ved at nikke ja eller nej til kandidater.

"Hov", indvendte **Aalborg-lektor Palle Rasmussen** fra salen. "Det er altså forkert at tale om *udpegning*, for i praksis er der tale om *udnævnelse* ovenfra, uden medarbejderindflydelse. Det er dekanen som har magten og udnævner - og ansættelsesprocedure og ansøgere er tilmed hemmelige. Og dekanen behøver ikke begrunde sit valg."

jø

I krydsfeltet mellem filosofi og matematik

Vincent F. Hendricks, dr. phil., ph.d. og professor i formel filosofi på RUC, og modtager af Videnskabsministeriets Eliteforskerpris 2008, er halvt afro-amerikaner og har derfor været en del i medierne i forbindelse med valget og indsættelsen af Barack Obama.

Hendricks har lige fået en fast stilling som visiting research professor (halvanden måned hvert år) ved Columbia University.

VOXPOP

Hvor tænker du bedst?

"Lige, når jeg er stået op. Jeg oplever tit, at der kommer et slags read-out fra hjernen. Ved halv-otte tiden sætter jeg mig ved computeren og skriver ned. Det kan være en ny indfaldsvinkel til at løse et matematisk bevis, som jeg ikke har været i stand til at gennemføre, eller det kan være ideen til en ny klumme, jeg vil skrive. Det er som om hjernen har arbejdet i nattens løb.

Hvilke fagbøger har betydet mest for dig?

"Der er to: Den ene er *"Knowledge and Belief - An Introduction to the Logic of the Two Notions"* fra 1962 af den finske filosof Jaakko Hintikka. Det er en introduktion til epistemisk logik, som drejer sig om det logiske studie og aksiomatisering af viden - altså en slags modeller af den menneskelige tænkning, som har stor betydning, når man skal opbygge database-applikationer og søgemaskiner. Den anden er *"The Logic of Reliable Inquiry"* af Kevin Kelley som var min vejleder på Carnegie Mellon Universitetet i Pittsburgh - der drejer sig om, hvor længe vi skal undersøge noget, før vi kan sige til os selv, at nu ved vi det. Altså det der med Platons 'heureka!'

Hvad kræver det at blive god på dit fagområde?

"Man skal være i stand til at lægge de filosofiske spørgsmål til side en stund og lære noget matematik. Altså matematisk logik og topologi, for eksempel den matematiske beskrivelse af nærhed. Du skal forstå rekursionsteori, teorien om beregnbarhed og algoritmer for mekaniske procedurer. Mit felt ligger i krydsfeltet mellem filosofi, matematik og datalogi.

Findes der tabuer på dit område?

"Lang tænkepause. Nej. Men der findes gode og dårlige måder at gøre tingene på. Den dårlige består i blot at lave begrebsafklaring - uden at få struktur. Målet må være at skabe redskaber, som kan ikke bare henviser til sig selv. Hvad skal man med en sav, hvis man har brug for at røre rundt i havregroden... og det nytter ikke at opfinde en skruetrækker, hvis du ikke har nogen skruer.

Oplever han miljøet anderledes på de danske universiteter end på de amerikanske?

"Tonen i USA er på godt og ondt mere formel mellem unge forskere og fagets professorer. Og kravene er mere strukturerede frem for her. På mange universiteter skal man producere en-to peer-review'ede artikler om året. Og man bliver personligt evalueret hvert femte år - hvor man så risikerer fyring. Her i landet er produktionskravene mere ubestemte, men det kontrolsystem - bibliometriske indikatorer - man er ved at opbygge, er jo helt diffust", siger han. "Hvad angår kvaliteten er USA's topuniversiteter med milliarder af kroner i ryggen svære at konkurrere med. Derfor er det helt dingdong, at politikerne taler om 'danske universiteter i verdensklasse' og sammenligner med Harvard - selv om de overlader til universiteterne selv at betale for den frie forskning..."

Hvor slapper du bedst af?

"I New York, fordi jeg dér ikke er ansvarlig for at få mine egne oplevelser. Jeg kan bare synke ned, kigge på byen og menneskerne, de leverer adspredelsen.

Har du nogen hobbyer?

"Film, rejser... og så har jeg lige købt to KORGSynthetizers - den anden købte jeg, fordi den første ikke kunne lyde som klaver. Jeg hørte Ray Charles' nummer *"What I'd Say"* og fandt ud af, at den måtte jeg bare kunne spille. Så jeg prøver at lære at spille klaver. Det går bedre. Men jeg har et problem med højre- venstre koordination. Altså at hænderne skal spille hver sin akkord.

Hvad ville du gøre hvis du var videnskabsminister?

(Lang, lang pause...) "Jeg ville lave rigtig mange ting om. Men det kan ikke lige klares på en fredag eftermiddag.

Hvad læser du lige nu?

"*Halvmåne og hagekors*, det er en bog af to tyske historikere, der skriver om det tætte samarbejde under krigen mellem Hitler og stormfienten af Jerusalem - han boede i Berlin en del af krigen - og deres afsindige plan om udryddelseslejre for jøderne i Palæstina. Den virker meget veldokumenteret.

'Politisk krig

Sektorforskning på universiteterne indebærer risiko for politisering og selvcensur, mener Videnskabernes Selskab

Myndighedsopgaver "forkert grebet an kan lægge gift ud" for universiteternes forpligtelse til at levere fri og uafhængig viden. Derfor er indfusioneringen af sektorforskningen under universiteterne problematisk, mener **Videnskabernes Selskabs forskningsudvalg** i sin nye årsrapport:

SEKTORFORSKNING

Der er et voldsomt dilemma i, at universitetet skal levere fri forskning samtidig med, at universitetet også skal sætte sit logo på "myndighedsbetjening", som traditionelt har været udført i et intimt samarbejde mellem sektorforskning og rekvirenter, hvor rekvirenten i høj grad definerer hensigten, de centrale spørgsmål og det samlede kommissorium for arbejdet.

Sager om braklægning og muslingefiskeri

I det forløbne år har der været to sager – dels om miljøvurderinger omkring braklægningsjord og dels om muslingefiskeriet i Limfjorden. Om braksagen lavede DMU, DJF og KUs Fødevarerøkonomiske Institut nogle fælles-rapporter. Og om muslingesagen var det Danmarks Fiskeriundersøgelser, som var i spil (se **FORSKERforum 218**).

Årsrapporten fra Videnskabernes Selskab konstaterer, at de to rapporter var stærkt kritisable og politiserede. Sagerne havde det til fælles, at sektorforskningen var bedt om at give en vurdering af de miljø-

mæssige konsekvenser af eventuelle politiske beslutninger i en situation, "hvor det på forhånd var klart, hvilken vurdering, der var ønsket af erhvervene og regeringen". Og rapporter blev udformet sådan, at ministre kunne bruge dem til at legitimere politiske beslutninger, hhv. om ophævelse af braklægning og tilladelse til fortsat muslingefiskeri i Limfjorden.

Mere politik end faglighed

Årsrapporten kalder de to rapporter for mere politik end faglighed: "Man behøver ikke gå i detaljer for at konstatere, at de to vurderinger manglede noget i fagligt overblik og dybde i analysen for at leve op til et krav om en uafhængig og dækkende faglig vurdering".

Sektorforskningsinstitutionerne bruger hermed sin faglighed, som man plejer, men årsrapporten påpeger, at det nye er, at nu afgives rapporter i universiteternes navne. Det er dels et problem, at rapporteringen ikke lever op til "den bedst tilgængelige viden". Men det er også et problem, at nogle medarbejdere i sektorforskningen laver forskning, som fagligt kan kritiseres af andre forskere, ansat på samme universitet:

"Indfusioneringen af sektorforskningsinstitutionerne har derfor betydet, at universitetsforskere går ind i en politisk krig, hvis de vælger at udtale sig til offentligheden om, hvad de har forstand på. Det er der derfor en tiltagende tilbøjelighed til at undlade"

Ikke misbrug universitetets navn og logo

For at gardere sig mod beskyldninger om, at sektorforskere er dårligere forskere og mindre hæderlige, konstaterer Årsrapporten, at problemet er strukturelt og politisk: Det er rekvirenten (fx et ministerium), som dikterer betingelserne. Og rekvirenten kan klemme sektorforskningen, for hvis de ikke får den ønskede bestillingsforskning, fordi sektorforskere ikke vil deltage i spillet, så køber rekvirenten bare sin vare et andet sted.

Og Videnskabernes Selskabs forslag til løsning af problemet med "myndighedsbetjening" er også strukturel: "Universiteterne bør kun påtage sig at levere baggrundsvurderinger, der ikke afgives i direkte forbindelse med påtænkte politiske beslutninger. Det er helt i orden, at politikere har deres egne ekspertrådgivere – ellers måtte de jo agere helt uden faglig baggrund – men disse bør klart placeres som en del af det politiske system. En meget vigtig pointe er, at universitetsforskere skal stå helt frit til at påpege ukorrekthed og mangler i vurderinger og rådgivning, hvad enten den er afgivet inden for eller uden for universitetet".

Hvis et ministerium endelig ønsker en vurdering af et konkret politisk tiltag, så kan "relevante medarbejdere" i sektorforskningen frikøbes til konkrete opgaver. Og herved afgives deres rapportering på rekvirentens logo – og ikke universitetets.

jø

AU: Myndighedsbetjening og ytringsret

"Forskere, der medvirker ved myndighedsbetjening, er naturligvis forpligtiget i forhold til den faglige konsensus, der er opnået gennem rapportering til myndighederne. Omvendt er forskere ved AU, som ikke er involveret i myndighedsbetjening, naturligvis i deres gode ret til at forholde sig fagligt kritisk til de faglige analyser og svar, der videregives til myndighederne".

Sådan står der i et "frihedsbrev" udsendt af ledelsen på Aarhus Universitet, som bl.a. har DMU og DJF under sig.

Men som indledning til frihedsbrevet står også, at der ikke skal "herske tvivl om, at myndighedsbetjening og ytringsfrihed skal gå hånd i hånd på AU". Og det er netop dette

aspekt, som statskundskabs-professor **Jørgen Grønnegaard Christensen** bemærker sig, for det grundlæggende dilemma er der fortsat:

"Et sådant 'frihedsbrev' er da et skridt på vejen. Det er første gang at ytringsretten bliver så klart fastslået. Men det fjerner altså ikke det grundlæggende dilemma, at institutionen skal balancere mellem to kulturer og to hensyn, nemlig til den frie forskning eller til myndighedsbetjening – og de to hensyn kan være konfliktende, så ledelsen må jo, når konflikter opstår, vælge side", siger han. "Man kan diskutere, hvor kloget det var at indfusionere sektorforskningen. Men når den nu er sket, må universiteterne etablere en klar og reel administrativ sondring mellem universi-

tetsarbejdet og myndighedsbetjening – rapportskrivning, rådgivning osv. – så det er helt klart, hvem der laver hvad, hvem eksterne parter laver kontrakter med osv."

Aarhus' ledelse fastslår, at netop samspillet mellem grundforskningen, strategisk forskning og anvendt forskning bør blive en af AU's fremtidige styrkepositioner – både i relation til myndighedsbetjening og samspillet med det omgivende samfund. Aarhus har nedsat et udvalg, som skal drøfte Aarhus' politik hvad angår 'forskningsbaseret myndighedsbetjening'. Formand er blevet prodekan for strategisk forskning, **Søren E. Frandsen**, der har sine rødder i sektorforskningen og ikke på universiteterne.

FRA
LÆSERNE

Har sektorforskningen ingen værdi?

FORSKERforum har i den sidste tid i sin karakteristiske stil kritiseret sektorforskningen for at være utroværdig og talt ned til sektorforskningens afvikling.

På baggrund af mere end 30 års ansættelse i både sektorforskningen og universitetsverdenen, skal jeg tillade mig at være uenig med redaktionen af FORSKERforum, med den risiko det kan indebære.

Er forskerne dårligere inden for sektorforskningen eller universitetsforskningen eller inden for grundforskning, strategisk forskning eller anvendt forskning? Mig bekendt forekommer der gode og mindre gode forskere inden for alle kategorier af forskning, og sådan har det vel været til alle tider?

Ifølge min erfaring så afhænger den gode forskning meget af den enkelte forsker og forskergruppe samt af den forskningsetik, der er opbygget hos den enkelte forsker, forskergruppe og forskningsinstitution.

Desværre er der eksempler på uredeelig forskning og dårlig forskningsetik inden for alle kategorier af forskning. Der er her nok en risiko for, at jo mere den enkelte forsker, forskergruppe og forskningsinstitution er afhængig af én finansieringskilde, des mere kan resultaterne og deres publicering risikere at blive tilpasset finansieringskildens ønsker. Det er der triste eksempler på inden for både sektor- og universitetsforskning.

Det må desuden forventes, at jo mere den danske forskning bliver afhængig af ekstern finansiering, og jo større konkurrencen bliver om denne, des større er risikoen for uredeelig forskning og dårlig forskningsetik. Der er

naturligvis her tale om et generaliseret skøn baseret på både inden- og udenlandske erfaringer, og gudskelov er der mange forskningsmiljøer med høj ekstern finansiering, som det er lykket at bevare en høj forskningsetik.

FORSKERforum bør derfor efter min opfattelse hellere bekymre sig om den for store afhængighed af ekstern finansiering, der er hastigt på vej i for mange danske forskningsmiljøer.

Jeg har desuden en anden bekymring, som jeg slet ikke husker at have set omtalt i Forskerforum: Vil det lykkes for universiteterne, efter at størstedelen af sektorforskningen er blevet integreret i disse, at opretholde den samme høje standard inden for den forskningsbaserede myndighedsbetjening?

Her tænker jeg bl.a. på de gennem flere årtier opbyggede måleserier, som sektorforskningen har indsamlet og løbende opdateret, og som vil få stigende værdi i en tid med hastige forandringer, bl.a. i klimaet. Og jeg tænker bl.a. på den hastighed og professionalisme, hvormed sektorforskningen har kunnet levere det bedst mulige forskningsbaserede beslutningsgrundlag til politikere og administratorer, der i en krisesituation var nød til at træffe en hurtig beslutning.

Jeg håber inderligt, at det vil lykkes for universiteterne. For hvis det ikke lykkes, så bliver det danske samfund nød til at genopbygge sektorforskningen igen, og det bliver dyrt.

*Dr. agro, dr. h.c. Niels Elers Koch
Leder af Skov & Landskab, KU*

Erasmus Mundus-løsning forskelsbehandler

I 2007 klagede syv danske studerende klagede over, at de selv skulle betale for den udenlandske del af den internationale Erasmus Mundus-uddannelse. Det blev en principalsag om brugerbetaling for studenterne.

Nu har Universitetsstyrelsen så foretaget en salomonisk løsning ved at beslutte, at Aarhus Universitet, som principalsagen blev kørt omkring, skal betale den udenlandske studieafgift tilbage til de fire af dem, men ikke til de tre. Skillelinien drages ved, at tilbagebetaling skal ske til dem, som har en bachelorgrad fra et dansk universitet. Den ene fra Journalisthøjskolen og får ikke nogen tilbagebetaling. Betalingen beløber sig til cirka 150.000 kroner i alt.

Aarhus Universitet undrer sig over, at ministeriet pålægger dem tilbagebetaling uden at ministeriet har en tilskudskasse, som kan dække beløbet.

Men fra studenternes side spørges, om der sker forskelsbehandling mellem universitetsstuderende og studerende fra mellemlange uddannelser. Det spørger Enhedslistens uddannelsesordfører Johanne Schmidt-Nielsen om i et spørgsmål til videnskabsminister Helge Sander. Og ifølge Politiken vil forskningsordfører Kirsten Brosbøl (S) indkalde kalde Videnskabsministeren i samråd for at få en forklaring på forskelsbehandlingen.

AAU: Betaling for medieoptræden

Der er penge i at udtale sig om arbejdsmarkedsforhold. Derfor får arbejdsmarkedsforskeren Flemming Ibsen op mod 60.000 kroner om året for at stå til rådighed for medierne.

"Det er et ulempe tillæg. Man er jo ikke ansat på et universitet for at blive ringet op af pressen klokken seks om morgenen", forklarer rektor Finn Kjærdsdam, AAU.

I universitetsloven fra 2003 er det nedfældet, at ud over forskning og undervisning er en af universitetets opgaver videndeling. Derfor er mediebetaling ikke noget, der bruges på de andre universiteter, fortæller dr.dk.

"Ifølge universitetsloven er vi forpligtet til at formidle vores forskning til den brede offentlighed og erhvervslivet. Men vi har altså ikke fundet det nødvendigt at give forskerne en økonomisk gulerod for at optræde i medierne", siger informationschefchef Anders Corell, Aarhus Universitet.

Evaluering: Kritik af DIIS

Men DIIS-bestyrelsen mener ikke, der er et problem og f

Dansk Institut for Internationale Studiers (DIIS) struktur bliver skarpt problematiseret i en evalueringsrapport, som udkom i december:

"Det er højst usædvanligt efter internationale standarder, for at sige det mildt, at udredninger i DIIS skal godkendes af en bestyrelse, der har tre regeringsudpegede medlemmer ..."

"Evalueringspanelet er forbløffet over fortolkningen af mandatet, som at bestyrelsen er ansvarlig for og skal godkende udredninger. Det er en usædvanlig praksis, både set fra et nationalt og internationalt perspektiv".

Sådan lyder et udpluk af kritikken af DIIS's konstruktion i en international evaluering fra et panel med tre udenlandske og en dansk forskningsleder. De har bedømt DIIS' organisation og struktur, ledelse og kvalitet m.m.

Det er ikke indholdet af DIIS' udredninger, som kritiseres, derimod DIIS' struktur, som åbner for politisering. DIIS er kendt for at lave rapporter om Danmark under den kolde krig, om de danske EU-forbeholds betydning for Danmarks ageren, om afviklingen af Grønland som "koloni" m.m. Set udefra har disse rapporter været politisk varme kartofler og der er blevet stillet spørgsmål ved, hvor uafhængig disse rapporter kan være, når der sidder tre regeringsudpegede embedsmænd i den bestyrelse, som skal godkende rapporterne. De tre er en hhv. ambassadør i USA, en nuværende ambassadør i Israel og en afdelingschef i Forsvarsministeriet – udpegede af hhv. Statsministeren, Udenrigsministeren og Forsvarsministeren.

Bestyrelsesformand Sørensen: Ikke noget strukturproblem

Men **bestyrelsesformand Georg Sørensen** afviser kritikken af DIIS' struktur for at være politiseret. Til DRs ORIENTERING udtalte han, at man kan kalde DIIS' udredninger for 'uafhængige', selv om der sidder ministerielle embedsmænd med i bestyrelsen:

"De fleste i bestyrelsen – 8 ud af 11 – er jo også forskere ...", sagde han og tilføjede, at de tre ministerie-udpegede ikke repræsenterer deres ministerium, men sig selv, fordi de er udpegede "i deres personlige egenskaber".

Georg Sørensen – der er professor i statskundskab ved Aarhus Universitet – ser det ikke som en erosion i forskningsfriheden, når ministerielle embedsmænd kan blande sig i rapporters tilblivelse. Der er ikke noget problem, sagde han til ORIENTERINGs journalist:

"Som jeg har prøvet at sige til dig, så opfatter jeg det ikke som et problem på den måde, som nogle har forsøgt at fremstille det. Som bestyrelsen ser det, så synes vi egentlig ikke, at bestyrelsens involvering er et problem, som påkalder sig, at vi bør bede om en lovændring" (ORIENTERING d. 17.dec.).

Hertil siger formanden for evalueringspanelet, finnen **Raimo Väyrynen**:

"Panelet har evalueret og givet vores anbefalinger, som vi blev bedt om. Så er det op til de danske politikere og myndigheder at drage

Det er højst usædvanligt efter internationale standarder, for at sige det mildt, at udredninger i DIIS skal godkendes af en bestyrelse, der har tre regeringsudpegede medlemmer ...

DIIS-evaluering

deres konklusioner", siger han. "DIIS' bestyrelse har da ret til at være uenige med os. Jeg vil ikke udtale mig om bestyrelsesformandens udmelding kommer som en overraskelse for mig. Jeg vil ikke blande mig i den interne danske debat om denne sag. Det er som sagt op til politikere og myndigheder".

DIIS: 'Høj kvalitet og grænsebrydende

Evalueringens grundtone er positiv, og det fokuserede DIIS ensidigt på i sin pressemeddelelse:

"DIIS har haft succes med at etablere en effektiv forsknings-organisation. DIIS brede opgaveportefølje - blandingen af forskning og politik-studier og bredden i de teoretiske og metodologiske tilgange – gør DIIS speciel og danner en vigtig konkurrencefordel for instituttet, konkluderer evalueringssrapporten. Rapporten konkluderer også, at dele af DIIS' arbejde er 'af meget høj værdi, høj kvalitet og grænsebrydende. De er innovative og bidrager til at fremdrage originale felter'. Endvidere 'er en klar konkurrencefordel for DIIS hvad angår politikstudierne instituttets evne til at producere studier, som er velfunderede i feltarbejde og reflekterer informed, intelliget og tværgående forskning' (DIIS' pressemeddelelse 17.dec.).

Men læst mellem linierne er evalueringen særdeles kritisk. Den stiller de samme kritiske spørgsmål om mulig 'politisering', som FORSKERforum 217 stillede til DIIS-formand Georg Sørensen og til DIIS-direktør Nanna Hvidt – og som gav anledning til, at DIIS-formanden har kritiseret FORSKERforums journalistik.

Panelet: Peer-review i stedet for bestyrelsesgodkendelse

Rapporten udtrykker forbløffelse ('puzzle') over, at angiveligt uafhængige forskere skal have deres udredninger – bestilt af Folketinget – godkendt af bestyrelsen, når der i bestyrelsen sidder repræsentanter for det politiske system. Det er en usædvanlig praksis, både i nationalt og internationalt perspektiv:

"Mens alle (*i DIIS, red.*) prøver at underspille betydningen af godkendelses-proceduren – med henvisning til at bestyrelsesmedlemmerne kun gav positive kommentarer, som alle var enige i – er det ikke desto mindre en enestående interventionistisk praksis, selv brugt godt" (s.47).

Derfor anbefaler komiteen, at kvalitetskontrol sker gennem sædvanlig akademisk peer-review – uden at det direkte anføres, om dette skal erstatte bestyrelsens godkendelse.

Økonomisk afhængighed

DIIS bevillinger gives år for år via finanslovene. Rapporten påtaler en betænkelig økonomisk afhængighed af det politiske system, som DIIS burde være uafhængig af.

"... instituttet bør være stadig opmærksomme på spørgsmålet om sin uafhængighed – såvel faktisk som fornemmet. På grund af sine lovmæssige opgaver kommer DIIS ledelse og forskere ofte tættere på politikere og politik end sagen er for forskere ved universitetet. Tilmed er grundbevillingen til DIIS til årlig forhandling og godkendt af Folketinget. DIIS er bevidste om, at instituttets tætte forbindelse til politik og politikere kan rejse spørgsmålet angående uafhængighed og upartiskhed i DIIS' forskning. Med direkte bevillinger fra Folketinget og ministerier opstår spørgsmålet om DIIS er tilstrækkelig kritisk og objektiv i deres analyser og potentielle kritik af de samme politikere, beslutningstagere og Folketinget?"

Når ministerie-embedsmænd arbejder med

FORSKERforum afslørede i oktober, at en embedsmand fra Finansministeriet var frikøbt fra sit arbejde og havde kontor hos DIIS i to måneder for at arbejde med på den kontroversielle rapport om EU-forbeholdene fra juni. Det oplyste DIIS-direktør Nanna Hvidt pludselig på en konkret forespørgsel, efter at hun i første omgang havde misinformeret ved at benægte, at embedsmænd udefra havde arbejdet med på rapporten (se nr.218: 'DIIS hemmeligholdt embedsmand').

DIIS' politiserede struktur

Formand Georg Sørensen vil ikke ændre på DIIS' struktur

Evalueringen stiller spørgsmål ved "kvalitetssikringen" og uafhængigheden af forskning, som laves af ministerielle embedsmænd, som tilknyttes udredningsopgaver. Der er repræsentanter fra ministerier, som arbejder for DIIS på tidsbegrænsede opgaver. Men har de deres hovedloyalitet hos deres hjem-institutioner, som – tilmed – måske også er opgavestilleren, spørger rapporten.

Ingen konkrete eksempler

Panelet har ikke taget fat på konkrete indikationer på politisering, fx projektleder Ian Manners mail eller FORSKERforums omtale. Panelets formand benægter således, at han har set Manners kontroversielle mail, hvori projektlederen udtrykker, at hans forskning ikke kan være uafhængig med bestyrelsens faktiske indblanding:

Og i de gruppe-interviews, som panelet gennemførte på deres site-visit, der er heller ingen forskere internt i DIIS, som har turdet anføre utryghed overfor deres forskningsfrihed, jf. strukturproblemet, fortæller rapporten. Der er altså ingen, som har villet modsige bestyrelsesformand Georg Sørensen vurdering af, at det går det godt.

"Det får panelet til at skrive: DIIS' selvevalueringsrapport, på forskningsresultater præsenteret gennem evalueringsprocessen eller i interviews gennemført med DIIS' personale og ledelse – eller med Udenrigsministeriet – er panelet ikke blevet præsenteret for bevismateriale på, at DIIS' forskning har været eller er under risiko for at blive kompromitteret".

(Se side 26: Intet bevismateriale ...)

Mangel på interne procedurer

DIIS' ledelse gør meget ud af at understrege, at bestyrelsen kun skal følge og godkende "udredninger", mens almindelig rapportering sker på forskernes eget ansvar. Men DIIS-forskerne er uden beskyttelse, afslørede FORSKERforum (217-219): Der findes ikke specifikke retningslinier for, hvordan samspillet skal være mellem bestyrelsen og forskerne. Og der er heller ingen retningslinier for, hvordan samspillet skal være mellem institutlederen og forskerne. Udenrigsministeren har blot konstateret, at rapporter, analyser mv. "kan afgives på institutdirektørens ansvar".

Evalueringsrapporten peger på dette som en åben gråzone. I praksis kan instituttets direktør nemlig (vilkårligt) indtræde som *kontrollør* overfor forskerne; og dermed erstatte bestyrelsens intervention. Hvad der

ved første blik ligner en flad organisation, er faktisk en centraliseret og vertikal organisation. "Gennemsigtighed i organisationens beslutninger er lav. Det understreger det faktum, at DIIS er karakteriseret ved en høj grad af informalitet", siger evalueringen.

Evalueringen kritiserer generelt mangel på retningslinier og strategi for, hvilke opgaver og forskningsfelter DIIS påtager sig, og det påpeges, at de interne procedurer er uklare: "Kombineret med fraværet af interne retningslinier for udførelsen af bestillingsforskning, herunder hvordan personale tiltrækkes og afrapporterer, betyder det, at der ikke er nogen institutionel hukommelse".

Rapporten anbefaler større 'gennemsigtighed', dvs. klarere procedurer og større forskerindflydelse for "at bygge bro over det store hul mellem de formelle regler og procedurer og den institutionelle realitet

DIIS-evaluering

Manglen på interne procedurer giver stor magt og spillerum til direktør Nanna Hvidt, som – trods ros for en pragmatisk forvaltning – indirekte kritiseres for at topstyre. Rapporten anbefaler større 'gennemsigtighed', dvs. klarere procedurer og større forskerindflydelse for "at bygge bro over det store hul mellem de formelle regler og procedurer og den institutionelle realitet".

"Det er tiden at komme videre og institutionalisere DIIS. Panelet vil støtte en løsning i hvilken forskernes og stabens stemmer bliver mere hørt og ansvaret er delt mere lige under direktørens ledelse. Det vil kræve tid og diskussion, hvilket kan synes pinefuldt, risikabelt og ineffektivt, især for folk som ikke kommer fra den akademiske verden med dennes dybt indgroede og internaliserede forestillinger om gennemsigtighed, retfærdighed, kollegialitet, bred debat om bevisbyrde og nødvendigheden af bredt ejerskab"

Manglende karrierespæktiv for forskerne

Også DIIS-forskernes manglende karrierespæktiv kritiseres. Der findes ingen topstilling for de menige, der er intet synligt karrierespæktiv for de yngre. Rapporten omtaler dog ikke den usikre ansættelsessituation som en kilde til selvcensur:

"I manglen af åbne og klare karriere-stier, som de findes på universiteterne; i manglen af pålidelige langtid-bevillinger; i takt med de mangeartede indkomstkilder, mål og kriterier, er karriereudsigterne for forskere forståeligt nok ikke særligt klare og tilmed ret modsætningsfyldte".

Men da såvel DIIS' direktør og bestyrelse er modstander af permanente professorstillinger og fastansættelser, så nøjes rapporten med at foreslå, at der i det mindste bør oprettes 3-5 årige "forsknings-professorer".

jø

(se rapport fra 11.dec. 2008 på eva.dk)

'Intet bevismateriale for politisering

- fastslår evaluering: DIIS er evalueret på formelt dokumentationsgrundlag, mens man ikke inddrog 'avisartikler eller lignende'

"Panelet ikke blevet præsenteret for bevismateriale på, at DIIS' forskning har været eller er under risiko for at blive kompromitteret", står der i DIIS-evalueringen.

Men hvorfor blev panelet ikke præsenteret for forskningsleder Ian Manners kontroversielle mail om EU-forbeholdsudredningen, som kraftigt indikerede, at bestyrelsen politiserede EU-forbeholdsudredningen i juni? Og hvorfor fik panelet ikke forelagt FORSKERforums konkrete dokumentation af, hvordan bestyrelsen havde omformuleret EU-udredningen?

"Jeg må anbefale DIIS-bestyrelsen ikke at påtage sig yderligere udredningsarbejde, som kræver uafhængighed, indtil DIIS har sikret sig en meget større grad af akademisk og finansiel uafhængighed, som kan beskytte forskerne fra den type kritik, som (*bestyrelsen, red.*) nu rejser efter færdiggørelse af mit slutudkast.

Udredningsleder Ian Manners
(i intern mail 27. maj)

Formanden for Evalueringspanelet **Raimo Väyrynen** fortæller: "Jeg husker ikke, at vi er blevet præsenteret for forskningsle-

rens mail eller FORSKERforums journalistik. Jeg hørte godt nok, at der skulle have været sådan noget, men vi har ingen adgang haft til det konkrete materiale. Og da jeg ikke har set det, vil jeg heller ikke spekulere i, om vi skulle have haft det eller om det havde ændret vores vurdering af, at vi ikke har fundet indikationer på 'politisering'.

Det kan forekomme som en graverende mangel, at der ikke er eftersporet 'bevismateriale', når rapporten konstaterer, at man ikke har fundet indikationer på kompromittering? lyder spørgsmålet til **evalueringsinstitutionen EVA**, som har forestået evalueringen.

EVA svarer: "Dokumentationsgrundlaget for evalueringen har været DIIS' selvevalueringsrapport, supplerende dokumentation inklusiv en lang række eksempler på forskning og policy studier samt tre dages besøgssamtaler. Dette er vanlig praksis for EVA's evalueringer, hvorimod vi ikke anvender avisartikler eller lignende som dokumentationsgrundlag".

Væsentlig anbefaling ikke med i resume

Selv om en af de væsentligste anbefalinger i rapporten er, at DIIS bør bruge almindelig akademisk peer-review – underforstået til erstatning for den politiserede bestyrelses-

godkendelse – så er det bemærkelsesværdigt, at denne anbefaling ikke fremhævet eller indskrevet i resuméet.

Her forklarer EVA:

"Inden for det aftalte kommissorium og de fastlagte kriterier har ekspertpanelet og EVA selv sagt frihed til at kommentere og foreslå ændringer på de områder, hvor dokumentationsgrundlaget for evalueringen måtte tilgælde det. Således har ekspertpanelet nøje vægtaget de enkelte bemærkninger og anbefalinger i rapporten (herunder deres placering i teksten). Ekspertpanelet har fremhævet de væsentligste konklusioner og anbefalinger i rapportens resume".

Formanden vil ikke svare på, hvorfor peer-review -anbefalingen ikke fremhævet som en af de *væsentligste* konklusioner: "Jeg kan ikke forklare, hvorfor denne anbefaling ikke er fremhævet, men det forms-mæssige er heller ikke det vigtige. Det vigtige er, at panelet enstemmigt vurderer, at DIIS' struktur med bestyrelsesgodkendelsen er en meget usædvanlig procedure. Det kan man så læse i rapporten. Nu er det så op til de danske myndigheder at tage stilling til rapporten. Mere vil jeg ikke sige", slutter Raimo Väyrynen.

jø

Uden for lov og ret

Udenrigsministeriet vil ikke og Ombudsmanden kan ikke behandle klager over DIIS' forvaltning

Nogle vil sige, at DIIS' struktur og forskning fungerer i en betænkelig gråzone.

Men det gør DIIS' forvaltning såmænd også. Der er nemlig ingen offentlig kontrol med DIIS. Uofficielt kaldes det "en sektorforskningslignende forskningsinstitution under Udenrigsministeriet", men det benægter Udenrigsministeriet, som siger, at DIIS ikke er "en sektorforskningsinstitution", men en selvstændig institution. Udenrigsministeriet vil derfor ikke være tilsynsførende og behandle klager over DIIS. Og når man så beder Ombudsmanden om at gribe ind, får man at vide, at det kan han desværre ikke, da han er inhabil.

For FORSKERforums borende journalistik sætter det en stor stopklodser op, når Ombudsmanden melder sig ud. Hermed lader DIIS i et forvaltningsmæssigt limbo, hvor ledelsen selv kan fastsætte sine forvaltningsstandarder. Ingen kan således pt. holde DIIS fast på, at skulle overholde forvaltningsloven og offentlighedsloven.

DIIS behøver ikke svare

I praksis betyder det, at DIIS slet ikke kan tvinges til at begrunde, hvorfor FORSKERforum ikke kan få aktindsigt i DIIS' bestyrelsesreferater. I september lovede DIIS ellers, at "jurister" var i gang med at vurdere, i hvilket omfang, DIIS er forpligtet til at give aktindsigt (FORSKERforum 217).

Inhabiliteten betyder, at DIIS fortsat kan undlade at svare på FORSKERforums aktindsigt, om andre parter /interessenter end DIIS-forskerne selv har bidraget med indspil eller tekstpassager til junis EU-forbeholdsrapport.

Og i praksis betyder inhabiliteten, at DIIS-direktør Nanna Hvidt kan slippe helt gratis fra at misinformere offentligheden, da hun benægtede, at embedsmænd udefra havde arbejdet med på rapporten – hvilket hun senere blev nødt til at korrigere på FORSKERforums konkrete forespørgsel.

Ombudsmandens søn

Da FORSKERforum klagede til Udenrigsmini-

steriet som tilsynsmyndighed over disse tre forhold, lød svaret, at DIIS skam ikke er en institution under Udenrigsministeriet. Hvis nogle vil klage over DIIS forvaltning, skal det ske direkte til Ombudsmanden.

Men henvendelser til Ombudsmanden er resultatløse. DIIS er godt nok en offentlig institution, som er omfattet af Ombudsmandens kompetencer. Men ombudsmand Hans Gammeltoft Hansen erklærer sig "mulig inhabil", da hans søn er ansat som forsker i DIIS ...

Men der er da en mulighed åben, oplyser **medieprofessor Oluf Jørgensen**: Der kan nemlig udpeges en substitut - en Sætteombudsmand – hvis nogle kræver, at få svar på deres klage. Det skete for eksempel, da journalister bad om aktindsigt i Offentlighedskommissionen, som foregår under netop Ombudsmanden. Men en Sætteombudsmand kommer kun i spil, hvis nogle mener, at deres klage er så vigtigt, at de insisterer på at få et svar.

jø

Engagementets didaktik

Jo mere de studerende får lov at knokle, jo gladere bliver de, og jo mere positive bliver deres evalueringer, siger lektor i kommunikation

”Medieret selvfremstilling” hed kurset, og første undervisningsgang var ved at være slut, da underviseren, **lektor Mie Femø Nielsen**, præsenterede sin overraskelse.

Først havde hun i oversigtsform gennemgået det teoretiske pensum, som de 40 studerende skulle igennem i løbet af efterårssemesteret, og nu var tiden kommet til at afsløre det hemmelige praktiske projekt, som hun på forhånd havde annonceret skulle være en del af forløbet.

Kurset, som er en fast del af kommunikationsuddannelsen, drejer sig om strategisk kommunikation, brand platforme, selvfremstilling og den slags – og per tradition indgår de studerende i et praktisk samarbejde med en case-virksomhed:

”De faglige diskussioner bliver altid mere intense, hvis de studerende har noget i klemme, og det skal helst være en ekstern rekvirent, for så tager man det mere alvorligt, de gør sig mere umage, det kunne jo være at nogle af dem derude engang skulle ansætte dig,” siger Mie Femø Nielsen.

Opgave: Lav dit eget firma

I tidens løb har de studerende løst opgaver for eksempel for Dansk Industri og for en privat teaterorganisation. Men denne gang var det anderledes. Oplægget var simpelt. De studerende skulle få deres egne virksomheder op at stå, ægte virksomheder med forretningsplan og ikke mindst med kommunikations- og brandingstrategi. Det skulle være rigtige virksomheder. Eneste betingelse var, at de ikke måtte optage lån og ikke foretage sig noget ulovligt: ”Prodekanen vil ikke møde jer i Sø- og Handelsretten.”

”Der blev lidt stille. De sad og kiggede. Nogle sagde fedt, yes. Andre skulle lige vende skråen, mens andre sagde neej, skal vi så også lave momsregnskab – kan vi ikke bare læse noget, og så cykle hjem igen. Men elleve uger senere præsenterede de ti virksomheder ved en minikonference, og på det tidspunkt havde flere af dem allerede været længe i luften. En virksomhed fik sin første kunde før den fik hjemmeside – og nogle af dem fungerer endnu.”

Blandt virksomhederne var et forlag, der specialiserede sig i ”tabu-bøger”. Ideen var at udgive bøger om tabu-emner, som skulle sponserses af private virksomheder, der så kunne bruge deres sponsoring i forbindelse med egen branding. En gruppe skabte www.paabarsel.dk – et internetportal om at være på barselsorlov, anden grundlagde en jobportal for humaniorastuderende, en tredje søgte og fik penge til at udgive et magasin

i firfarvet tryk om humanister i det private erhvervsliv, og flere grupper stiftede egne kommunikationsvirksomheder.

At rebrande sig selv

Ideen til at arbejde med selvstændige virksomheder kom sig af, at iværksætter-virksomhed dengang fyldte meget i den offentlige debat:

”I medierne blev der sagt ting om, at det med iværksætteri, det var de dårlige til på humaniora. Det er sikkert rigtigt, at vi ikke havde fokus på det. Spørgsmålet er også, om det overhovedet er vigtigt at have fokus på

det, men jeg tænkte, at hvis vi valgte at have fokus på det, kunne vi vel gøre det mindst lige så godt som enhver anden Dick and Tom and Harry. Det måtte komme an på en prøve.”

Kurset vakte en del opmærksomhed og har også siden vakt en del interesse hos kolleger, fortæller Mie Femø Nielsen: ”Jeg har efterhånden fået et fast tidsslot på adjunkt-pædagogik-kurserne, de plejer at finde det enormt interessant og inspirerende, og de er meget lydøre overfor, at undervisning kan have mange formater.”

”Selv tror jeg på, at de studerende ved at deltage i den slags projekter får rebrandet sig selv og de lærer for første gang at sætte deres kompetencer i spil, så de bliver til værdi for andre. De har ikke længere svært ved at forklare, hvad det er de kan, de ranker ryggen og bliver omvarende beviser på ’show it, don’t tell it’. De vokser virkelig.”

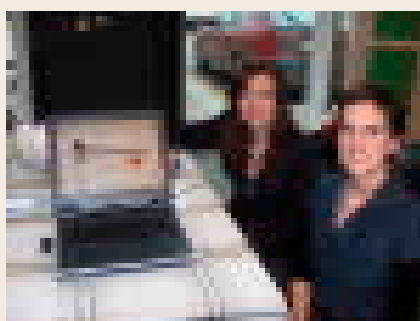
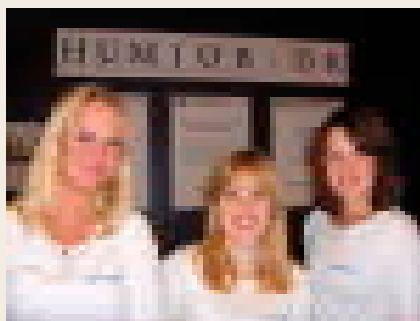
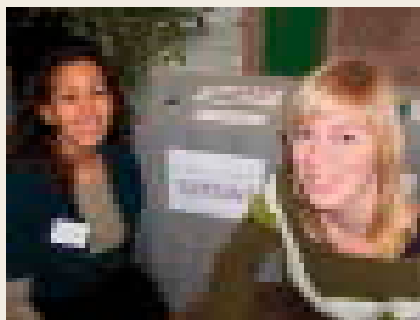
Tidskrævende

Men det er også et slid. Sideløbende med, at de studerende skulle have deres virksomheder op at stå, skulle de igennem det faglige programforløb. De skulle stadig læse teoretiske tekster fra uge til uge, de skulle stadig holde oplæg for hinanden. Ved siden af var der så øvelser og diskussioner, hvor de kobede teorien til deres egne virksomheder. Men arbejdet med virksomhederne lå udover.

”Hvis det havde været et normalt forløb, ville de sidde derhjemme og læse tekster, og så ville de cykle ud og deltage i undervisningen. I det her forløb mødtes de i grupperne flere gange om ugen, søndag aften og i efterårsferien.”

Nogle studerende er ikke glade for det. De har svært ved at finde tid. Men Mie Femø Nielsen siger, at det gælder om at engagere og presse de studerende. Jo mere de arbejder, jo flere timer de lægger i et semesterforløb, og jo mere udmattede de bliver – jo gladere ender de med at være.

”De, der knokler mest på, de der bliver mest optaget af arbejdet, er også dem, der skriver de mest positive evalueringer. De har knoklet, men de har lært en masse og mærker de har fået et bedre liv. Omvendt er det med studerende, som har en masse andet, de skal nå, som ikke har så megen tid, og som man giver lov til at få det, som de gerne vil have det. Man kunne jo tro, at de bliver tilfredse. Men sådan er det ikke. De ender altid med at være frustrerede.”

Fotos af nogle af Mie Femøs iværksætter-studerende ...

Bombe under forskningsrådene

De skal finansiere 90 pct. af projekterne

I den seneste uddeling fra de frie forskningsråd var der afslag til fem ud af seks. Men i år risikerer ni ud af ti forskere at få afslag...

Det kan blive konsekvensen af en bi-aftale på den afsluttede finanslov. Universiteterne havde påpeget, at deres medfinansiering af eksterne fondsbevillinger var en alvorlig belastning, og at den måtte kompenseres. Det endte op med, at der pludselig blev indført en klausul om, at de frie og de strategiske råd maksimalt må stille krav om 10 pct.'s medfinansiering.

"Det betyder måske, at projekternes budgetter vil vokse, fordi alle omkostninger skrives på. Men det betyder i hvert fald, at rådene nu skal 90 pct.s –finansiere projekter. Politikerne har altså sendt universiteternes problem videre til forskningsrådene. Og det siger sig selv, at det betyder højere bevillinger pr. ansøger, og at der er endnu flere, som vil få afslag i 2009", fortæller formanden for Det Frie Forskningsråd, **Jens Chr. Djurhuus**.

Rådets sekretariat er netop nu ved at analysere konsekvenserne, men frygter det værste.

Sander skyder ansvar fra sig

Også Danmarks Grundforskningsfond protesterer mod de nye finansieringskrav, siger **direktør Thomas Sinkjær**: "Hvis den nye regel betyder, at det frie forskningsråd må uddele flere midler til færre ansøgere, bliver der udviklet færre talenter, som senere kan søge grundforskningsprojekter. Med andre ord bliver hele fødekæden af forskningstalentudvikling i Danmark påvirket".

Videnskabsminister Helge Sander skyder ansvaret fra sig, selv om han var med til at beslutte de nye finansieringskrav:

"Det jo altid sådan, at politiske beslutninger har konsekvenser, sådan er strukturen i det politiske system. Den beslutning, vi har taget på det her område, kan ingen være overrasket over, for vi har diskuteret emnet siden 2006. Nu er det besluttet for i år, men hvis der er politisk ønske om at tage det op igen til næste år og måske også inddrage Grundforskningsfonden og Højteknologifonden i den diskussion, så må vi gøre det", udtaler Helge Sander til ALTINGET.dk.

Politisering a

- mellem fri forskning og s
forskningsrådssystem eval

EU-penge går udenom danskere

Der var 28 danske ansøgere, men kun 4 fik bevilling fra EU's åbne forskningsprogram. I alt var der 7000 ansøgere fra hele EU, og 300 fik bevillinger.

Den lavere succesrate er mærkværdig, idet der aldrig har været flere EU-forskningsmidler til rådighed. Og problemet er voksende, idet den danske succesrate over de seneste 10 år er faldet med omkring et procentpoint til 2,2 pct. af de samlede midler i EU's rammeprogrammer.

Hvorfor så få danskere søgte og fik bevillinger kender Det Frie Forskningsråd ikke årsagen til, men man har nogle formodninger, fx at danske forskere mangler motivation og erfaring i at søge midlerne i det komplicerede EU-system.

"Noget kan være en grundlæggende misforståelse. Mange kan have afholdt sig fra at søge, fordi der hersker en opfattelse af, at EU-bevillinger var knyttet til erhvervslivet og anvendelighed – "styret forskning" - men EU's nye forskningsprogram er netop kendetegnet ved at være helt anderledes åbne og frie", lød en forklaring fra rådet.

Professor **Kathrine Richardson** havde mere psykologiserede teori: "Der kan være noget jantelov over det; det er ikke dansk at promovere sig. Men der bør også ske en administrativ oprustning, så kulturen og støtten bliver bedre til potentielle ansøgere. Der er ikke mentoring-tradition, hvor ældre støt-

ter yngre. Der er ikke hjælp til at udforme ansøgninger. Og så er den danske ph.d.-alder jo alt for høj", lød hendes bud på forklaringer. "Og så er der selvfølgelig også det aspekt, at de unge skal positionere sig i forhold til en fast stilling i det danske system. De spørger: Kan det betale sig for mig at søge penge i udlandet og kommer jeg dermed for langt fra den danske karriere".

Karriereprogram til 250 mio. kr.

For at kaste lys på problemet, havde forskningsrådet indkaldt til pressemøde i starten af januar. Her argumenterede rådet for, at der skabes et decideret karriereprogram for talentfulde forskere.

"Vi ønsker at skabe et karriereprogram for unge forskere, der er på vej frem, så de kan klare sig bedre i den internationale konkurrence inden for områder, de selv ønsker at forfølge, og det skal blandt andet gøres ved at støtte dem i perioden efter ph.d.- og postdoc.-graden, hvor de skal etablere sig som forskningsledere", siger **rådsformand Jens Christian Djurhuus**. Rådet forventer at udvikle en ordning i løbet af i år og komme i gang med at bruge den næste år i en skrabt udgave. Foreløbig beder man politikerne om at få 250 millioner kroner til at starte programmet op med.

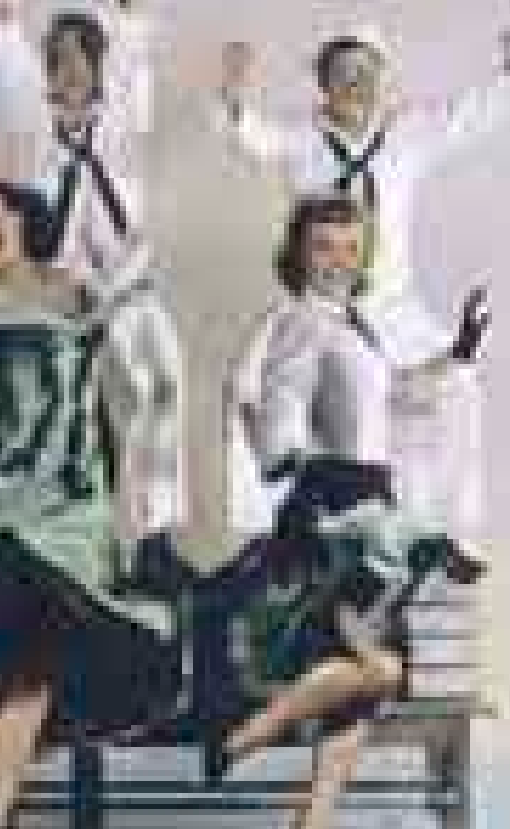
"Forskning kan ikke rubriceres som fri forskning eller anvendelsesorienteret forskning – der findes kun god forskning eller dårlig forskning", lyder et ofte brugt *bon-mot* fra nogle forsknings-politikere og –forvaltere, som mener, at skellet mellem grundforskning og anvendelsesorienteret forskning er kunstigt.

Det er en meget *politiseret* debat om grænsedragninger, hvor der er stærke interesser bag det synspunkt, at der ikke behøver at være så skarpe skel mellem fri forskning og anvendelsesorienteret forskning eller mellem forskning og innovation osv. Med mindre skarpe definitioner kan grænserne mellem det frie forskningsråd og det strategiske, mellem universiteter og erhvervsliv nemlig blive opblødt.

Grænsedragningerne skal nu til analyse og eventuel revision, idet det samlede forskningsrådssystem evalueres indtil juni 2009. Af kommissoriet fremgår nemlig, at "begrebs-apparatet" i rådssystemet skal analyseres: *Anvendes begreberne på en ensartet måde når der skal beskrives forskningstyper? Er opdelingen i hhv. "fri" og "strategisk" forskning og finansiering hensigtsmæssig? Er opdelingen mellem "grundforskning" og "anvendelsesorienteret" forskning hensigtsmæssig?*

Blandt de øvrige temaer, som skal belyses er behovet for anonyme bedømmere (peer reviewers).

'At brøle protester ud er ikke produktivt ...

Bevillingerne til den frie forskning falder brat i forhold til politikernes øremærkede, strategiske bevillinger. Men hvorfor protesterer de frie forskningsråd ikke højroset? INTERVIEW

"Bestemt ikke optimalt".

Sådan lød **rådsformand Jens Chr. Djurhuus'** kommentar til politikernes bevilling til den frie forskning under "Det Frie Forskningsråd", da FORSKERforum gik til ham ved et pressebriefing, som rådet afviklede i januar.

TAVS FORSKERVERDEN

Baggrunden er, at det bliver sværere og sværere for forskere at få penge til fri forskning via Det Frie Forskningsråd (DFF). Det fortæller opgørelser over succesraten ved december-uddelingen: Mens succesraten for ansøgerne i 2007 var 20 pct. så faldt den året efter til 16 pct. Mens fire ud af fem således fik afslag i 2007, så var det fem ud af seks som fik det i 2008.

Regeringen påstår, at forskningen har fået flere penge. Men de nye penge går stort set udelukkende til strategiske, øremærkede områder. Finanslovs-bevillingerne til den frie forskning er stagnerende for tredje år i træk på stort set samme niveau.

'Bestemt ikke optimalt

Men hvorfor protesterer rådsformand Djurhuus ikke højroset?

"Bevillingerne til det frie forskningsråd er bestemt ikke optimale", lyder rådsformandens svar, hvorefter han forklarer:

"Det er jo ikke optimalt, at vi må sige nej til en masse kvalificerede projekter, fordi der mangler penge. Det er ikke tilfredsstillende. Men som forskningsråd lever vi i en politisk virkelighed med bevillingsstørrelser, som vi må affinde os med", svarer rådsformanden.

Men sprogbruken - 'ikke optimalt' eller 'ikke tilfredsstillende' - forekommer meget passiv, når rådet skal gøre opmærksom på forskningsverdenens snævre muligheder for at dyrke fri forskning. Hvorfor udtrykker han ikke en markant protest mod politikernes lavprioritering af den frie forskning?

"Vores strategi er igennem dialogen at overbevise politikerne om nødvendigheden af den frie forskning, hvor der er armslængde til det politiske system. Det har jeg og næstformanden også søgt at gøre gennem møder med politikerne. Det foregår ikke så højlydt udadtil ved at brøle protester ud. Det opfatter vi ikke som produktivt".

Men hvis politikere ikke bliver udsat for et politisk pres - fx højlydte protester eller util-

fredshed - hvad skal så motivere politikerne til at flytte penge fra den strategiske streng til den frie streng?

"Jeg opfatter ikke forskningspolitik som en magtkamp mellem forskellige interesser, men en dialog hvor det er vores opgave at overbevise de andre om nødvendigheden af den frie forskningsstreng", svarer han.

Valg: At lade være med at søge

Nogle siger, at det indsnævrer forskningsfriheden, når politikerne flytter penge over i den strategiske streng og der mangler basismidler på universiteterne eller frie forskningsmidler at søge?

"Der er jo forskellige kilder at søge, og forskerne kan jo vælge at lade være med at søge, hvis der ikke er nogle kilder, som passer til deres projekt", svarer Djurhuus.

Der er jo forskellige kilder at søge, og forskerne kan jo vælge at lade være med at søge, hvis der ikke er nogle kilder, som passer til deres projekt

Jens Chr. Djurhuus
formand for Det Frie
Forskningsråd

Det forekommer ikke som et frit valg at lade være at søge, når der ikke er penge at søge?

"Jeg ved ikke, om det er rigtigt, at der er blevet færre frie midler at søge. Set over et længere perspektiv er der ikke sket en relativ udhuling af de frie forskningsråds bevillinger. I 1990'erne var der jo de såkaldte 'cigarkasser', og så vidt jeg husker virkede det på samme måde som de strategiske programmer i dag".

Du ser altså ikke problemer for forskningsfriheden i den nuværende prioritering?

"Jeg mener, at man skal være på vagt overfor at forskningsfriheden begynder at smuldre. Men det er jo en glidende proces, som man må holde øje med".

Men hvis der ikke sættes absolutte standarder for 'forskingsfriheden', så er den jo relativ - og dermed er der helt åbent for, at standarder eroderer?

"Hm. Det er da et godt spørgsmål. Men som sagt: Jeg mener, man skal være på vagt".

f definitioner

strategisk, når det samlede ueres i den kommende tid?

Uafhængigt evalueringspanel med sekretariat i ministeriet

Evalueringen skal se på forskningsrådssystemet bestående af de organer, der reguleres af lov om forskningsrådgivning m.v., dvs. Danmarks Forskningspolitiske Råd, Det Frie Forskningsråd inkl. de faglige forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd inkl. programkomiteer, Udvalgene vedrørende Videnskabelig Uredelighed samt Koordinationsudvalget for forskning. (Koordinationsudvalget er en paraply-organisation for forskning, der repræsenterer Det Frie Forskningsråd, Det Strategiske Forskningsråd, Rådet for Teknologi og Innovation, Højteknologifonden, Danmarks Grundforskningsfond, Rektorkollegiet og Sektorforskningens Direktørkollegium).

Evalueringen skal på et overordnet plan svare på, om forskningsrådssystemet lever op til sit formål og skal dække den femårige periode systemet har eksisteret i sin nuværende form.

Evalueringen gennemføres af et 'uafhængigt evalueringspanel' med seks medlemmer, som selv skal forestå noget af udredningsarbejdet ved siden af konsulentbistand. Sekretariatsbetjeningen foretages fra Forskningsstyrelsen. Formand for udvalget er erhvervsmanden **Søren Isaksen**, NKT Holding A/S, men der er også blevet plads til en gammel ekspert fra evalueringsystemet, tidl. Direktør for Evalueringsinstituttet, **Christian Thune**.

jø

jø

Humanistisk karrieredreng

Jeg tror på flid, og så drejer der om at gøre sig synlig, om at tage de chancer, der byder sig og om at turde brede sig

Hvordan kommer en 34-årig universitetslektor i KRAKs Blå Bog?

Hvis vedkommende havde bremset lyset eller fundet en vaccine mod alzheimers, så var det til at forstå. Men en 34-årig lektor i dansk litteratur i Den blå bog?

"Spørg mig ikke, jeg ved det ikke," siger hovedpersonen.

UNG FORSKER

Og hvordan får man overhovedet en fast VIP-stilling på humaniora som kun 34-årig?

Heller ikke her leveres noget klart svar: "Tilfældigheder," siger **Lasse Horne Kjældgaard**, der 1. januar tiltrådte sin ny stilling som lektor på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab ved Københavns Universitet:

"Man bruger ordet universitetskarriere, men jeg synes udtrykket er lidt bizart. For det er ikke en branche, hvor man kan lave karriereplanlægning. Man kan byde ind på de muligheder, der viser sig, og så må man ellers tage et skridt ad gangen," siger den nytilltrådte lektor, der flere gange i årenes løb har mødt tilfældighedernes mur:

Lektorbedømt som 31-årig

"Det år, hvor jeg søgte mit ph.d.-stipendium, var netop det år, hvor Københavns Universitet besluttede at spare alle deres ph.d. stipendier på humaniora bort – og det år, jeg blev færdig som ph.d., havde KU indført ansættelsesstop på Det Humanistiske Fakultet. Så det er ikke fordi, jeg har været videre heldig. To gange har jeg stået med hatten i hånden, uden at der var noget at søge." Sit ph.d.-stipendium fik han ved at søge hos Statens Humanistiske Forskningsråd.

I sidste omgang han imidlertid været "heldig". Instituttet slog to lektorater op, som ikke var 'kontinuations-lektorater', og så var vejen banet for Lasse Horne Kjældgaard, der dog allerede var blevet lektor-godkendt som 31-årig, da han havde fuldendt sin ph.d. og derpå søgte et par lektorater.

Fra universitetet var Lasse Horne Kjældgaard i fjorten måneder ansat hos Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, hvor han havde til opgave at udarbejde en ny kommenteret udgave af Karen Blixens forfatterskab,

og senere søgte han penge fra Carlsberg-fondet til at undersøge velfærdsstatens betydning i for dansk og svensk litteratur i perioden 1950-1980. Herfra fik han et tre-årigt forskningslektorat med tilknytning til KU – og det er den stilling, som nu på sin vis blevet forvandlet til en fast stilling på KU.

Hvad mere?

Når det gælder brikkerne til Den Blå Bog må det med, at Lasse Horne Kjældgaard siden 2003 har været anmelder ved Politiken og siden 2005 har været redaktør på tidsskriftet Kritik, og at han er medlem af Det Danske Sprog og Litteraturselskab og sidder i bestyrelsen for Søren Kierkegaard-Selskabet, ligesom han er konsulent for Danske Banks litteratur-sponsorat.

Forskningsmæssigt vil jeg anbefale, at man breder sig. Det har jeg selv gjort undervejs. Jeg har genopfundet mig selv som forsker ved at udvide mine forskningsområder. Men det er noget man selv skal ville, for det er ikke noget bevillingssystemet lægger op til

Lasse Horne Kjældgaard

Hvad angår lektoratet, kan det nævnes, at han været medforfatter på en ny dansk litteraturhistorie, hvor han skrev om Karen Blixen og om dansk lyrik mellem 1920 og 1960, at han allerede under studierne var med til at udgive en antologi om Oplysningstiden, at han for nyligt sammen med Thomas Bredsdorff skrev en bog om tolerancens historie i filosofi, samfund og fiktion. Desuden var han allerede som ph.d.-studerende med til at etablere den såkaldte 'Georg Brandes-Skole' for forskning i skandinavisk litteratur og billedkunst – en forskerskole som han nu skal til at lede.

Søren Kierkegaard er dog det emne han har fordybet sig allermost i og skrevet flest artikler om – både i specialet og ph.d.en, som begge blev udgivet – ud fra den teoridannelse der hedder 'New Historicism'. Den tilegnede han sig i øvrigt på University of California at Berkeley, mens han læste sit hovedfag, og arbejdede videre med den som visiting fellow på Harvard, da han læste sin ph.d. Pengene skaffede han ved fondsansøgninger.

Så meget kan man sige, men han har været aktiv, den unge lektor i Den Blå Bog.

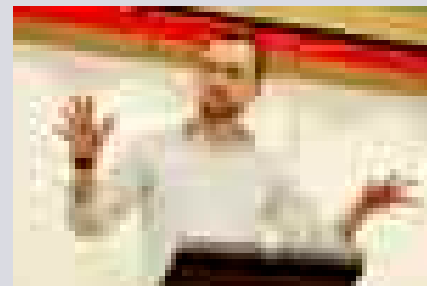
At specialisere sig og at genopfinde sig selv

Hvad er hemmeligheden? Når han skal forklare, hvad han har gjort, så drejer det sig om specialisere sig samtidigt med at man breder

sig ud, at tage imod de muligheder der kommer, at gøre sig synlig, at betragte sin forskning med andres øjne – foruden systematik og først og fremmest flid.

"Forskningsmæssigt vil jeg anbefale, at man breder sig. Det har jeg selv gjort undervejs. Jeg har genopfundet mig selv som forsker ved at udvide mine forskningsområder. Men det er noget man selv skal ville, for det er ikke noget bevillingssystemet lægger op til. Det normale er jo, at man skriver et speciale, der følges op af en ph.d., som igen fører over i en post.doc. og så fortsætter man i samme spor", siger han.

"Systemet giver fantastiske muligheder for at specialisere sig, men det indskrænker også ens muligheder på arbejdsmarkedet. Det mest komfortable er at dyrke sit eget forskningsområde, hvor man samler høje kompetencer op undervejs – så det kræver risikovillighed at brede sig. Men jeg mener, det gælder om at være åben for de tilbud og de muligheder, der viser sig undervejs, selv om det kan virke risikabelt. Jeg fik for eksempel tilbud om at være med til at skrive den

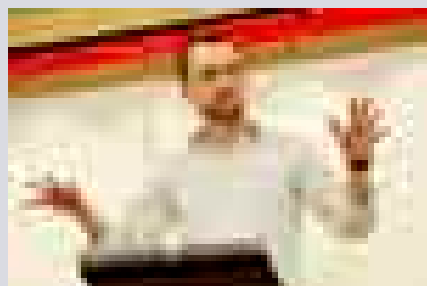
danske litteraturhistorie, hvor jeg valgte at søge orlov selv om det var til en relativt lav løn uden pension – under 20.000 alt inklusive. Jeg gik på kompromis, men jeg gjorde det, fordi jeg var bæret over tilbuddet og fordi jeg meget gerne ville."

Tjanser gør én synlig

Når det gælder de mange sideaktiviteter eller tjanser, som han kalder dem, så kommer de af, at gøre sig synlig, for eksempel ved at være anmelder og holde foredrag, hvilket på sin egen måde fører tilbage til det akademiske. Det hænger sammen.

Lasse Horne Kjældgaard skriver anmeldelser på Politiken fordi han elsker sit fag, og fordi han synes det er fantastisk at formidle til så mange mennesker. Det samme gælder de mange foredrag han holder, hvor han fortæller om sin forskning for eksempel til dansklærere på gymnasierne.

Formidling til en bredere kreds, er vigtigt, mener han. Det gør forskningen bedre, fordi man gør sig klart, hvor man vil hen med den. Og derfor skriver han også forord til sine projekter, før han går i gang, noget han gerne

i Den Blå Bog

til nye forskningsområder, selv om systemet er mest gearet til specialisering

vil give videre som godt råd.

Forskningsarbejdet begynder med en grundig og systematisk synopsis, hvor han klargør strukturen, hvad de enkelte kapitler skal indeholde og hvor meget de må fylde, men som naturligvis kan ændres og tilpasses undervejs, når nye synsvinkler åbner sig. Men når det er gjort, så skriver han også forordet, som han forestiller sig, det vil se ud, når det endelige værk er færdigt:

”Det er vigtigt fra starten at få forklaret sig selv relevansen af det, man foretager sig. Når man skriver forordet, kan man forestille sig, at det er rettet til en kollega eller måske endnu bedre en god ven, som man skal fortælle, hvorfor det her overhovedet er relevant og vigtigt. Forordet hjælper også til at ramme den stil og den stemme man vil bruge, når man senere hen skriver.”

Jeg er ikke den, der ville blive ved at hænge på med løse tidsbegrænsede stillinger, hvis jeg ikke havde fået lektoratet. Jeg synes, man skal sætte nogle tidsfrister for sig selv, for hvor langt man vil gå for en fastansættelse

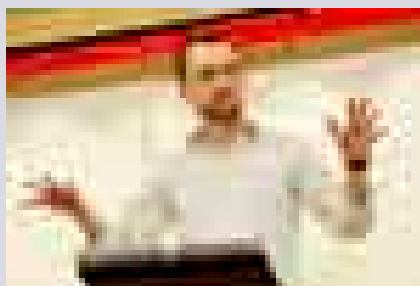
Lasse Horne Kjældgaard

Hvordan bliver man anmelder på Politiken?

Men hvordan gør man sig så synlig? Hvordan bliver man anmelder på Politiken?

”Det er ikke fordi jeg har haft gode forbindelser. Jeg er indvandrer fra Nordjylland, fra Hjørring, og begge mine forældre var ikke-akademikere, så jeg har ikke haft nogen fordele derfra, og jeg opfatter grundlæggende systemet som *meritokratiske*. Når det gælder Politiken for eksempel, så skrev jeg et brev til litteraturredaktøren, hvor jeg anbefalede mig selv og sagde, at jeg gerne ville anmelde, og det er jo en branche, der er åben over for folk der vil, så de gav mig mulighed for at skrive tre prøveanmeldelser for at se hvad jeg kunne. Den første var rædselsfuld. De sendte mig en oversættelse af Augustins ”Om Guds Stad” – en bog som var tykkere end telefonbogen, og som det tog mig en uge at læse. Det var umuligt at yde den retfærdighed på de 500 ord, jeg fik til rådighed. Den anden bog, jeg fik, var en ny antologi om eksistentialisme. Jeg begyndte altså med at anmelde faglitteratur, og sådan er det. Hvis man vil være anmelder, må man begynde med, hvad der er til rådighed, man får ikke litteraturen med det samme, man må aftjene sin værnepligt.”

Når den gælder forholdet mellem universitetsarbejdet, skriverierne på Politiken og

redaktørjobbet på Kritik - som han fik tilbudt, han ved ikke hvorfor - så ser han det i en vis forstand som to adskilte verdener, som to separate kredsløb.

Anmeldelserne og redaktørjobbet giver ham et overblik over, hvad der ellers sker – og der er en krydsbefrugtning i forhold til det akademiske, men det giver ikke points på universitetet, og i den akademiske verden oplever han stadig nogle steder ”en vis ringeagt for den brede formidling.”

Sætte tidsfrister for karrieremål

Til gengæld øger det hans anvendelighed på arbejdsmarkedet, mener han:

”Jeg er ikke den, der ville blive ved at hænge på med løse tidsbegrænsede stillinger, hvis jeg ikke havde fået lektoratet. Jeg synes, man skal sætte nogle tidsfrister for sig selv, for hvor langt man vil gå for en fastansættelse. Jeg har tit tænkt på, hvad jeg ellers kunne søge, og jeg har ikke været bekymret, jeg har haft kontakt med mange forskellige brancher, og jeg føler mig tryk ved, at der nok skal være et eller andet – for eksempel i tekstudgivelsesbranchen. Jeg kan heller ikke forestille mig, at jeg bliver, hvor jeg er, til jeg skal pensioneres. Sådan tror jeg de fleste i min generation har det. Vi kan ikke sidde det samme sted i 40 år. Når man er på universitetet, er det fordi man har en ubændig lyst til sit fag, og hvis den skulle begynde at dø, så tror jeg den kan blive vakt til live, hvis man bliver omplantet.”

Bag hele molevitten ligger en enkelt faktor, som man ikke kommer uden om, siger han, og det er flid. Med systematik og planlægning, når man langt. Men uden flid går det ikke.

”Man skal vise, at man kan være produktiv, og man skal vise, at man er i stand til at levere indenfor de tidsrammer, der bliver sat,” siger lektoren.

Efter eget skøn arbejder han hen ved 60 timer om ugen. Han har to børn på et halvt og tre år.

”Jeg sover kun fem-seks timer og jeg har kun ti minutter på cykel til og fra arbejdet – det er med til at få det til at hænge sammen.”

TKW

DJØF: Hæv taxameter med 8000 kroner

De 155 millioner kroner, som regeringen sparede på årets finanslov ved for optimistiske prognoser for STÅ-udløsende bevillinger, som FORSKERforum afslørede (nr.219: 155 mio. i skuffen) skal i spil nu, foreslår en række interessenter med DJØF, Finansrådet, Finansforbundet, Dansk Erhverv og Danmarks Erhvervsforskningsakademi.

Pengene skal bruges til en foreløbig taksthævning af den laveste uddannelsestakst, der gælder for humaniora og samfundsfag, med 8000 kroner. Dermed vil taksten kunne stige fra 41.600 kroner til 49.600 kroner.

DJØF m.fl. siger, at der ikke er tid til at vente på den analyse af uddannelsestaksterne, som blev vedtaget ved sidste års globaliseringsforhandlinger, og som netop er sat i gang, foreligger.

Socialdemokraternes forskningsordfører Kirsten Brosbøl er ifølge Altinget.dk helt enig i behovet for at få hævet uddannelsestaksterne her og nu, men gør opmærksom på, at hun næppe har nogen indflydelse på, hvorvidt de 155 millioner kroner kan bruges til at hæve den laveste takstgruppe, da de formodentlig er bevilget direkte på finansloven. Hun vil spørge videnskabsminister Helge Sander (V) om konsekvenserne af besparelsen.

Dermed er bolden i første omgang spillet videre til Dansk Folkeparti, der sammen med V og K står bag finansloven for 2009. Her synes forskningsordfører Jesper Langballe, at forslaget om at bruge de 155 millioner kroner lyder som en god idé. Han vil nu undersøge muligheden for at få de 155 millioner kroner i spil hos partiets finansordfører.

Ny bestyrelsesformand for DTU

På sit møde den 5. januar 2009 konstituerede DTU's nye bestyrelse sig med Sten Scheibye som bestyrelsesformand. Den 57-årige bestyrelsesformand er uddannet cand.scient. og lic. scient. i kemi fra Aarhus Universitet, hvor han i dag er adjungeret professor i anvendt kemi. DTU oplyser ikke, hvad hans civile job er, efter at han faktisk blev fyret som topchef for Coloplast i september 2008.

Sten Scheibye afløser den mangeårige formand Mogens Bundgaard-Nielsen, som har kørt bestyrelsen med hård hånd og lille offentlighed i tæt parløb med rektor Lars Pallesen.

Bestyrelsen er selvsupplerende, så den afgående formand har haft indflydelse, og der er blevet plads til en repræsentant fra såvel fiskeindustrien, direktør **Greta Jakobsen** fra Danish Fish Protein, idet DTU huser sektorforskningen i Danmarks Fiskeriundersøgelser. Også fødevarerindustrien har fået en repræsentant, direktør **Erik Bisgaard Madsen** fra Danske Slagterier, idet sektorforskningen Danmarks Fødevarerforskning også hører til under DTU..

Det ene medarbejdervalgte medlem i den ni personers store bestyrelse blev lektor **Peter Szabo**: Cand. polyt. ph.d.

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
Alt henvendelse: dm@dm.dk, telefon 3815 6676

Sander til Nobelprisfest

Onsdag d. 10. december deltog videnskabsminister Helge Sander i årets Nobelfest, hvor årets priser i medicin, kemi, fysik, litteratur og økonomi blev overrakt. Og om aftenen deltog han i den efterfølgende middag med det svenske kongepar.

Sander fløj frem og tilbage til Stockholm, plus en enkelt overnatning, med det ene formål at deltage i festen.

Ved festen sad den danske minister til højrebords. Han havde den svenske kulturminister som borddame. Men lige over for sad nobelprismodtager i medicin 1981, Torsten N. Wiesel. Skråt overfor sad den svenske statsministers kone Filippa Reinfeldt samt årets nobelprismodtager i økonomi, Paul Krugman. Til de royalt *sladrevorne* kan det oplyses, at den yndige svenske prinsesse Madeleine blot var placeret tre numre fra Sander, overfor. Og

Drottningen og H.M. Konungen ti numre fra Sander.

De særligt interesserede kan studere bordplanen og menuen på www.nobelprize.se.

Men hvad havde Sander egentlig at gøre ved forskningens high-society, hvor man overrækker grundforskningens største udmærkelser? - spurgte fhv. præsident i Videnskaberne Selskab, **professor Tom Fenchel**.

"Det er ikke særlig elskværdigt sagt, men det er ikke desto mindre realiteten: Helge Sanders deltagelse ved en Nobelprisoverrækkelse er grotesk og absurd. Nobelprisen er en fest for grundforskningen. Men den danske regering og Sander gør absolut intet for universiteternes frie basisforskning og dermed for grundforskningen. Tværtimod oplever de fleste på universiteterne og i forskningen, at der

topstyres og politisk udpeges og erhvervsrettes i strategier og puljer. Spillerummet for den frie forskning bliver mindre og mindre", siger professoren.

Havde Sander selv bedt om en indbydelse? - spurgte FORSKERforums snage-reporter. Ud over den japanske sports- og videnskabsminister, som af uudgrundelige årsager også deltog, var Sander nemlig den eneste udenlandske videnskabsminister.

Nobelstiftelsen oplyser, at Sander blev indbudt på opfordring fra Sveriges ambassadør i Danmark.

Og hvad angår etiketten og bordplacering oplyses, at ved hovedbordet placeres den kongelige familie, årets prismodtagere samt tidligere pristagere, udenlandske ministre samt de, som den svenske regering har indbudt.